

Ціна: 40 центів.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XIV

ВЕРЕСЕНЬ — 1963 — SEPTEMBER

Ч. 164

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Багрянний Іван — Собачий бенкет	1
Багрянний Іван — Перепілка в житі	1
Помер Іван Багрянний	2
Гуменна Докія — Родинний альбом	3
Помер Володимир Дорошенко	12
Волиняк П. — Висловлюватись треба точно	13
Безушко В. — Ернест Гемінгвей	17
Гай-Головко О. — З нових поезій	22
Качуровський І. — Оксана Драгоманова	24
Дописи. Ілюстрації. Листування.	

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:
ІВАН БАГРЯНИЙ. * 1907 — † 1963

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Бондаренко А., Лондон, Англія	5
С. С., Міннеаполіс, США	2
Лисик Олена, Ошава, Канада	1
Мельник Мар'яна, Сан Франциско, США	1
Криволап С., Аделаїда, Австралія	1
Скорупська Б., Трентон, США	1
Романик Іра, Торонто, Канада	1
Казанівський В., Вінніпег, Канада	1
О. І., Торонто, Канада	1
Дмитрук В., Монтреаль, Канада	1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Д-р Ярмолевич М., Міннеаполіс, США 50.00 дол.	
Козій Ніна (Комітет по відзначенню ювілею митр. прот. П. Самця), Торонто	9.00
Завертайло Д., Чикаго, США	5.00
Лисик Олена, Ошава, Канада	3.00
Новицька Л., Берхтесгаден, Німеччина	2.00
Мілянський С., Нью-Гейвен, США	2.00
Андрій М., Бруклін, США	2.00

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во "Нові Дні", редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$4.00, піврічна: \$2.50
США — річна: \$4.50, — піврічна: \$2.50 амер.
Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грішми).

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide,
South Australia

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.

Editor: Petro Wolyniak.

Address:

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

Андрій В., Бруклін, США	2.00
Витвицький Тарас, Торонто, Канада	2.00
Даниленко Наталія, Самердейл, США	2.00
Пишкало Іван, Торонто, Канада	1.50
Кривуша В., Торонто, Канада	1.50
Костенко І., Торонто, Канада	1.50
О. І., Торонто, Канада	1.50
Сложинський Ю., Сан Уол, США	1.00
Шембель Галина, Бінггемптон, США	1.00
Шаблій Микола, Чикаго, США	1.00
Гладко Петро, Чикаго, США	1.00
о. прот. Е. Чижів, Сан Катеринс, Канада	1.00
Лисенко Іван, Чикаго, США	1.00
Турчманович І., Чикаго, США	1.00
Куриленко О., Бурвуд, Австралія	1 фунт.

Сердечно дякуємо всім за допомогу! **Ред.**

**ПРИЧИНИ СПІЗНЕННЯ ЦЬОГО ЧИСЛА
ЖУРНАЛУ**

Вихід числа було заплановано на 4 - 5 вересня. Не було й найменшої перешкоди в нормальному виході його. Та сталися дві події, які примусили нас затримати вихід журналу:

1. Несподівана смерть визначного громадянина, письменника й нашого співробітника Івана Павловича Багряного і

2. Провінційні вибори, які за кілька днів перед запланованою датою виходу вересневого числа несподівано були призначені на 25 вересня. Не думайте, що ми тут цікавились виключно грішми за виборчі оголошення: ні, «Нові Дні» — журнал канадський і він мусить брати посильну участь у громадсько-політичному житті Канади. Не забуваймо, що цю нашу участь у житті Канади відповідні чинники добре бачать і відповідно оцінюють. Урахуйте, що урядові установи США наш журнал також передплачують.

Через ці дві причини ми мусіли ґрунтовно змінити й плян числа: деякі більші праці мусіли знову відкласти. Нічого не вдієш: мусимо, як кажуть, дозувати корисне з приємним, значуще з тим, що на перший погляд видається зовсім незначним. Нам здається, що тільки завдяки цьому дозуванні журнал ось-ось щасливо закінчить 14-ий рік свого існування без жодних дотацій, а виключно коштом читачів і невеличкої кількості оголошень. Наші співробітники, чималі твори яких часто-густо чекають на друк і по 14 - 15 місяців, мусять це врахувати й не гніватись.

Чергові числа виходитимуть нормально (між 5-им і 10-им числом кожного місяця).

КОМУНІСТИЧНІ НАПАДИ НА НАШ ЖУРНАЛ

Останнім часом у комуністичній газеті «Українське Життя» (Торонто) видруковано три дуже непристойних статті про наш журнал і його редактора. Одна з них передрукована і в київській «Літературній Україні». Поінформуємо наших читачів про комуністичне безсилля і сталінсько-єжовсько-окупаційну лютю на нас у черговому числі — в цьому на це місця не вистачило.

Authorized as Second Class Mail by the Post Office Department Ottawa and for payment of postage in cash.

KIEV PRINTERS LTD., 686 Richmond St. W., Toronto, Ont.

СОБАЧИЙ ВЕНКЕТ

*Григорієві Косинці та всім героям-
воjakам Української Народньої Республіки присвячено.*

I.

Мов з висвистом набій, в zenіті рвалось сонце
І бризкало вогнем в сколупаний граніт...

Серед гарячих плит
У командира піт
Замерз, як лід, на вилізлому оці.

«Вперед!.. Вперед!.. — Здавалось невпаад
Кричав без голосу: — Вперед!»

І він кричав не всує:
Там кінь метавсь, як змії, без вершника, без збруї,

Там кінь
На тлі забутих барикад.
«Вперед! Вперед!..» —
Метався кінь і ржав.
І бився ляск копит об занімілі мури.
І сипилися палаци понурі.
І тіпався в льохах, у підворотнях жах.

Ніде ні пса. Все чисто причаїлось
І, завмираючи, чекало на фінал, —
Вслухалось, як останній Буцефал —
Новітній Буцефал гримів і ржав щосили.
Та, гей, зломали міць, зломали «черні» тій,
Що захищаючи окровлені знамена,
Устами репаними пристрасно й вогненно
Кричала:
— «ВМРЕМ! УМРЕМ ТУТ, БРАТЕ МІЙ!!»

І — вмерли.
Здолано.
Затихла канонада...
Востанне просвистівши в стелі голубій,
Над містом розірвавсь набій! —
І гордий кінь

упав
хребтом на барикаду.

Настала тишина, задушлива без міри.
Одні втекли точити тесаки.
А другі десь шикуються в полки,
Щоб із щитом ввійти у місто непокірне.
І відхилялись боязко віконниці, як вії, —
Зирнути нишком...
«Тут — боролись дві стихії».

II.

Над димарями сонце капле синім потом...
Над бруком — тиша. Спекса. І одчай.
І тільки блиск забутого меча
Ворушить тишу у вечірній позолоті.
Згасає день
Від поту...

На перехресті вулиць — ні душі, ні звука.
Там гордий кінь з роздертим животом

Н О В І Д Н І, В Е Р Е С Е Н Ь, 1963

Простяг у небо чорне копито —
Розбите копито, як мускулясту руку.

І тихо так...
Аж раптом — пес завив!
Підбгавши хвіст, приповз, насмілився завити...
І назбігалось їх! туди, де кров розлито —
На перехрестя вулиць — безліч псів!!.

О, скільки їх!! Немов це їх вітчизна.
Ще завидна почався дикий баль. —
Герой —
Урбанізований шакал —
Справляє з реготом, справляє з писком тризну.

Упала й темрява, а гвалт на сто рулад
Росте... Росте!.. І не покрить його аніяким іржанням.

Гей, коню-коню! — лицарю останній
З розбитих барикад!

Хриплять. Гризуть. Утробу й маслаки
Деруть, мов переможці у бою хоробрім.
Співають гімн бучний... Той гімн сяга під обрій
І сяють морди, мов скривавлені стяжки.
Скривавлені такі...

Вищить...
Росте...
Шумить собачий пир!
Даремно хоче встать, не дати на поталу
Коня любимого — нащадка Буцефала —
Не дать!
Не дать на цей собачий пир!!!
Й не може встати

мертвий
командир.

Київ 1928

* * *

Перепілка в житі — радість.
В пшеницях волошки — смуток.
Ворон з ріль — печаль.
Гей, ти, коню, вибий іскру!
Вибий іскру! Кинь утому!
На звороті, на крутому,
Нам не личить жаль.

Погоріла синь — на грози.
Посмутніла даль — на сльози.
Миготить — на кров.
Друже, друже! Геть з журбою!
Народились ми для бою.
Нам іти разом з тобою
Прирекла любов.

Млоу ворог? — В блискавицю!
Хто суддею? — В грізну крицю!
Щоб на світ благословиться
Став наш день і час.

По боях і клекотінні
Встане день в яснім цвітінні.
І прийдешні покоління
Пригадають нас.

Перепілка в житі — ніжність.
В пшеницях волошки — дума.
Мак червоний — кров.
Друже, друже! Геть з журбою!
Народились ми для бою.
Нам іти разом з тобою
Прирекла любов.

1926 р. Батурін.

Помер Іван Багрянний

25 серпня 1963 р. в одній із санаторій Зах. Німеччини після довгої й важкої хвороби помер один з найвизначніших українських письменників нашого часу, віцепрезидент Української Народної Республіки, член Української Національної Ради від часу її заснування, довголітній її голова, заступник голови Виконного Органу УНРади, генеральний секретар ЦК Української Революційно-Демократичної Партії, заступник голови об'єднання українських письменників на еміграції «Слово», довголітній в'язень російських окупантських тюрем і концтаборів, незламний борець за волю України — Іван Павлович Багрянний.

Іван Багрянний народився 1907 року на Харківщині в родині муляра. У літературу прийшов десь у 1925 р. У 1926 р. він уже був в оточенні групи найвизначніших українських письменників Києва, пізнішого МАРС-у (Майстерня Революційного Слова, дуже близька своєю ідеєю і творчою настановою до ВАПЛІТЕ). Це був мало-відомий дев'ятнадцятирічний юнак, про якого знали лише те, що він вчиться в Київському художньому інституті і видрукував кільканадцять віршів у часописах (головно в журналах «Глобус» та «Життя й Революція»). З того часу почався його переможний хід у літературі.

Борис Подоляк у вступній статті до збірки поезій Багряного «Золотий бумеранг» так характеризує його прихід у велику літературу:

«Прийшов юнаком у літературу, як до себе додому. Любив до безтями сонце, юність, пригоди мисливців, подільські Товтри, слобожанські вітри і, овіяний романтикою революції, український степ. Любив так, як тільки може любити двадцятилітній юнак свою, народжену в огні і бурі, Батьківщину і свій надзвичайний нарід. Син муляра, він овіяв романтикою героїзму взагалі трудівника на землі. З перших днів почував себе вільно й непримушено в поезії — сковано і важко в суспільстві. Це тому, що ненавидів рабство і рабську психологію. Це тому, що любив свободу слова і свободу людини. Що вимріяв свою націю вільною, а побачив її піввасальною. Що ненавидів усякий батіг, а батіг став богом його часу. Тому, що був революціонером і не міг і не може дарувати узурпації здобутків революції.

Тому, що був людиною, а навколо так багато фарисеїв. Горів вогнем великого відродження народу нашого, а «хижі напівінтелігенти і гешефтмахери» гальмували цей величний хід нації «до сонця! Д'гори!»

Творчий діапазон Івана Багряного широкий — від елегійної лірики й філософських поезій аж до гострої політичної сатири включно. Покійний дав цілий ряд творів у жанрі чистої лірики. масової пісні, дитячих поезій, сатири, драми, великого роману, оповідання, політичного памфлету, публіцистики.

Уся творчість Івана Багряного насичена глибоким гуманізмом, зокрема палкою любов'ю до української людини, вся вона позначена творчим неспокоєм духа відродженої нації. Більшості творів Покійного властиве високе поетичне звучання — його твори завжди хвилюють читача, будять його почування, думки.

Головні твори: поеми «Монголія» (1927) та «Аве Марія» (1929), збірка поезій «До меж заказаних» (1927), віршований історичний роман «Скелька» (1930), збірка поезій «Золотий бумеранг» (1946), оповідання «Кровки над табором» (1931), роман «Звіролови» (1944), що двічі був перевиданий під назвою «Тигролови» (1946 і 1947 рр.), роман «Сад Гетсиманський» (1950), роман «Огненне коло» (1953), великий роман «Буйний вітер», перша частина якого («Маруся Богуславка») вийшла у 1957 р. Над продовженням цього твору (над черговою частиною «Буйного вітру») Покійний працював до останньої хвилини свого життя. Ще за яких 10 днів перед смертю ми одержали від нього листа, у якому він з тривогою згадував, що «я маю багато боргів перед громадянством», але скоро, їх позбудусь: напружую всі свої сили, щоб викінчити обіцяні твори...

З драматичних творів Покійного треба згадати п'єсу «Морітурі», «Генерал» та «Розгром», які викривають російських більшовицьких окупантів України, що нещадно поневолюють українську людину.

Іван Багрянний — єдиний український письменник, який має великий успіх у чужих читачів. Його «Тигролови» двічі видані англійською мовою, раз голландською, двічі німецькою, дуже можливе й третє ілюстроване видання німецькою мовою. «Сад Гетсиманський» видано французькою мовою. Чужа критика найкраще оцінює його творчість.

Велику вагу має й публіцистично-журналістична творчість Івана Багряного. Наприклад, його памфлет «Чому я не хочу повертатися до ССРСР?» (1946), перекладено англійською, еспанською та італійською мовами і видано величезними тиражами. Цей памфлет мав виняткове політичне значення. Це був відважний голос безправної еміграції, який позначився на її долі в той непевний повоєнний час. Він мав також велике освідомлююче значення для західного світу.

Непроминальне значення для нашої боротьби з російським окупантом мала й політична ді-

(Далі на стор. 10-ій.)

Родинний альбом

ВСТУПНЕ СЛОВО

Читач бере в руки книжку і перша його думка — що хотів автор сказати? Чи варто читати цю книжку?

Щоб облежити сумніви читача, розкриваю свої карти відразу.

Мета цього есею — вишукати коріння нашої самобутності, пов'язавши розрізнені досі царини, що в них уже напрацювалися наші етнографи, фолклористи, мовознавці, археологи, мітологи, історики сивих часів. Завдання це я поставила собі ще й тому, що нема й не може бути фахівця, однаково обізнаного в цих шістьох галузях. Хто знає досконало свою царину, той не може знати так само добре й інші, бо йому просто життя не вистачить при теперішньому розрості фахових знань. Невглибленому в деталі краще видно основні лінії. З літака високо над землею не видно, що діється в щілинах і бганках унизу, але зате видно загальні контури гір, що їх не видно долі. Тому я, не будучи фахівцем у згаданих галузях, взяла на себе сміливість першої спроби поєднати їх і накласти загальні контури один на один. Цікаво було співставити ці галузі нашої духовості та подивитися, що з того вийде. А тепер цікаво поділитися з читачем.

Тричі міцно підкреслюю, що мої думки — г і п о т е з а, яку ставлю до послуг фахівцям згаданих царин, не обстоюючи ні на хвилину своєї непомильності. Що більше цей есей викличе застережень, протилежних поглядів, поправок, то краще. У суперечках народжується істина. Особливо звертаюся до мовознавців із проханням при читанні цього есею виключитися на час із своєї вузько-формалістичної методи, а якомога наблизитися до мислення перших творців мови, прийнявши до уваги їх стародавнє вірування, окреслені в есеї, як тотемізм.

Друге завдання цього есею — повернути увагу до цього явища — тотемізму, — що через нього разом із усім людством перейшли наші предки. Це явище ніколи не розроблялося в нашій літературі, а тим часом автор вірить, що це — ключ до багатьох таємниць нашої минушини.

Третя мета — могого особистого творчого порядку. Спробувати свої сили в новому жанрі. Завдання таке, щоб зміст цієї праці був доступний кожній інтелігентній людині, яка має загальні знання; щоб книжка читалася із такою ж цікавістю, як читається повість. Це й була б мені нагорода за величезну пророблену працю. В кінці праці для певности читачеві, що сказане — не фантазії, подаю джерела, які кожен може при бажанні перевірити.

Цей новий жанр можна б назвати белетристикою на науковому тлі. Ми такого жанру не маємо, а тим часом у західних літературах він плекається з великим успіхом. І він настільки

захопливий, що спровокував мене також зібрати й зорганізувати в легкій формі ті думки, які й потечуть на наступних сторінках.

Авторка

I. НЕМОВЛЯ

Доросла людина не пам'ятає себе немовлям. І людство — збірна істота — не пам'ятає свого дитинства. Не так давно ще людина думала, що вона такою вже готовою й з'явилася на світ: із одежею, знаряддям, житлом, мистецтвом і науками, із високими ідеями про єдиного Творця, який для свого ознаменування ото й створив готовою людину, божественний прояв, а всіх інших істот — лише для користи «вінцеві творіння».

Але наука «вінця творіння» зрадила. Наука вислала легіони дослідників у всі шпари всесвіту з аналітичною зброєю мислення; із мікроскопом і телескопом. Армії біологів, геологів, астрономів, антропологів, етнографів і археологів та «несть числа» почали обшарювати всі закутки Землі, усі простори Всесвіту, добиратися до основ світотворення. Із розірваних шматочків, з уламків почали вони реконструювати — що було, як було, коли було...

Яке страшне обурення викликала наука, повідомивши «царя природи», що він — тільки дуже тонко організований, високорозвинений звір, належить до родини ссавців, лише тільки до найвищої кляси в цій родині. Сто років уже триває це обурення, ставши звичним і зовсім охлялим. Людина неохоче почала зникати до думки, що вона — Філософ, Музик, Поет і Маляр — підпорядкована такому ж біологічному закону, як і безмозгла, безмовна тварина, скажімо, динозавр. Ото й тільки, що динозавр у родовідному дереві стоїть десь там унизу, а людина — на останній паросток цього дерева...

А був час, коли людина не була така зарозуміла, коли вона не то що згорда протиставляла себе всьому живучому на землі, а ще й навпаки: почувала себе слабким і недосконалим членом серед тих істот, що межі ними жила. Боялася їх, умилювала, приписувала вищі якості, — на нашій мові значить: божествила, якщо б можна було прикласти наші поняття до того предка людини, що ще й сам не знав, що він — уже людина.

Та це були часи немовлятності людської раси. Людина не пам'ятає, як і що вона почувала, будучи дитинчам... Часто ми розкриваємо родинний альбом і з зацікавленням розглядаємо себе — немовлят, невідомих нам предків... Розкриваю ж ось і я, людина, родинний альбом, цікаво мені, як то виглядала я, коли мені було років так із мільйон менше.

Біблійний переказ про райське життя Адама і Єви... Може це відгомін справжньої карти-

ни буття тих високорозвинених звірів, що, як і найближчі їх родичі, мавпи, живилися яблуками, помаранчами, оріхами та іншими деревними плодами, не вкладаючи праці у їх вирощування? Не ображайся, Вінцю Творіння, за цей знак рівняння, а подякуй цьому мавпуватовому предкові за те, що він, лазячи по деревах та зриваючи райські яблука, розробив найдосконаліший інструмент — *руку*. Якби не ця чудесна рука, з такою найскладнішою системою м'язів, то може й не витворилось би, взагалі, ніякої людини на цій незначній плянеточці, Землі. Спеціалізуючи руку для різних потреб і одночасно проорюючи в мозкові нові звивы, ця істота все більше мусіла спинатися на задні кінцівки, ставати прямо, ходити на двох ногах, тримати голову прямо, а не лицем до землі, бачити далеко...

І от, уявімо собі, у одному з катаклізмів, що час від часу навідуються на нашу точкуку у Всесвіті, планету Землю, дець у якомусь місці тропічна спека перетворилася на полярні морози, а райські сади на тундри. Тільки одиницям з того населення, що кандидувало на людину, а саме тим, що мали досконаліше розроблені м'язи руки із відповідно складнішими вібраціями у мозкових звивах, тільки одиницям пощастило відіграти ролю вигнаних із раю Адамів та Єв. Довелося їм почати нерівний змаг за місце під скупим сонцем нового клімату із іншими, більш озброєними звірями. Аж ось коли придалася рука, уміння бігати лише задніми ногами... З'явилися нові побудовники удосконалюватися, щоб розумом заступити роги, ікла, кігті, силу, величину звіря... Як видно, катастрофи не тільки вигублюють, але й започатковують новий, вищий ґатунок істот. Може ті мавпи, що такої катастрофи не зазнали, тому й zostалися мавпами та й досі почуваються у мавпячому стані добре серед своїх субтропіків.

Оце таку фотографію моїх безпосередніх предків мільйонного віку бачу я на першій сторінці родинного альбому. Як тепер собаки підбігають за людським гуртом, так колись і оброслий вовною, ще не дуже вправний ходити на двох ногах, підбігав і мій предок за табунами дужчих звірів: мамутів, носорогів, бізонів... Може щось і їй перепаде, малосилій, малій істоті? Може підіб'ється, чи заблудиться якесь мале, чи впаде зі скелі, розіб'ється — а ми вже й тут! Еге-е! Минулися часи вегетаріанства в райських садах, біда навчила таки спробувати м'яса та напитися крові...

А ось минуло яких пів мільйона років... Може пів мільйона років треба було, щоб у голові моїй блиснула спасенна думка — з відчаю й безсилля — вхопити в руку каменюку та загатити в череп дужчому за мене звірові. Взагалі кажучи, я його дуже боюся, бо роздере вмиг ока, алеж він хотів вигнати мене з печери на лютій мороз і мені нічого іншого не лишалося. Якби не я його, то він би мене на місці лапою поклав. Той володар вчетверо більший за мене і вдесятеро дужчий. Але я вмію затискати в руці каменюку, а він не вміє. Я знаю, куди його поцілити, щоб упав відразу, знаю його звички, ба

навіть вмію наподібнювати його голосом і рухами, навіть лякати. І хоч іду на прою з вельможею лісів-степів, — буває, що й переможу.

Та стосунки з оточенням значно складніші, ніж тільки боротьба за існування — хто кого з'їсть. Істота, що вже сп'ялась на ноги й була вже людиною, сама ще того не знала. Вона не вміла виділити себе з оточення, протиставити себе йому, вона відчувала себе одною великою цілістю з усім, що навколо. А чому, справді, пітекантроп мав уявляти себе чимось іншим і значнішим? Такий самий оброслий бахматою вовною, так само розривав на шматки свою здобич і відразу її поїдав. Так само шукав печери, щоб сховатися від негоди, барліг його так само виглядав, як і барліг іншого звіря...

Але ця істота вже думає. Мало того, що вона вже вміє вибирати собі камінь потрібної їй форми, вона може навіть сама розбити велику каменюку так, щоб вийшло добре рубило. Мало того, ще може й кістку розколоти та зробити з неї собі знаряддя. Вона помічає ще таке, чого досі не бачила. Як надягнути на себе шкуру й роги звіря (а в імлістій уяві такої істоти це однаково, що стати самим звіром), тоді звір зробиться слухняним. От що, можна його принадити. Є, крім звичайної фізичної сили, ще й інша! Це вже велике відкриття.

Важко сьгоднішньому розумові збагнути, як думала й відчувала ця істота, не маючи весь час на оці її нездібність виділити себе з цілоти. Те, що в нас «боротьба за існування», у неї «споріднення». Істи для неї — найзрозуміліший акт такого споріднення, бож їжа (кров і м'ясо їденого) стає мною, сила й здоров'я з'їденого стають моїми силою й здоров'ям. Ми — кривні родичі, а наші взаємини — безперервне віддавання одно одному своєї сили-здоров'я. Коли я з'їм іншого, він стає мною, а коли він мене — я стаю ним. Ми просто обмінюємось у цій великій цілості, до якої всі належимо.

Так започатковується перший світогляд людини, яка ще не знає, що вона вже людина, але яка вже мислить, схоплює сенс світобудови, шукає пояснення свого буття, упорядковує світ за своїм розумінням, образом і подібністю. Вона мислить себе звіром. І те, що є її добром, дає радість і щастя (по-нашому — божество), — також звір.

А що в цій нероз'єднаності мислення *все є одне*, то й подібність це те саме, що й оригінал. Стати подібним (убратися в шкуру, скажімо) — це стати тим самим. І людина вбирається в шкуру звіря уподібнюється йому в своїй уяві, — і той звір хоче вже того самого, що й його подоба. Він хоче, щоб ним наситилися, сам себе добровільно віддає, ще й просить, щоб його родичі з'їли. І родичі-люди урочисто приймають його самодарування (нашими словами: побожно). А коли звірові-родичеві треба та кого дарунку, то він його має, бо той, що його звір зжер, стає власне сам тим, хто його зжер. Цей великий рід має спільну Велику Матір, праджерело їх усіх, і це вона, устами матері

людської цілості, просить від імени звіря, щоб ми його їли, насичувалися, єдналися з ним.

Але щоб був такий постійний взаємозв'язок між взаєможертвувачами, треба його плекати. Перші найдоступніші засоби це наподібнення рухів звіря, голосу, зовнішності. Для більшої сили наподібнення потрібне повторення, себто ритм. І так зароджується ритмічний рух, майбутній танок, ритмічний звук, майбутня мова й пісня; майбутнє образотворче мистецтво, бо для більшої сили взаємозв'язку можна ще й накреслити образ звіря-родича на піску чи уламком кременя на скелі.

Ця істота, що вже сп'ялась на задні кінцівки, а передніми навчилася багато чого робити, що змушена була до ового райського меню додати ще й крові та м'яса, — вона це все нове оформлює у своїх новопоставлених мізкових звивах, як певну ідеологію, що їй ім'я *магія*. Започатковуючи еру людини, як слабосилий звір у змагу з дужчим звіром, у нерівному бою, істота ця вже тоді зароджує нуклеус, зернятко, що йому судилося розвинути в пишне дерево нашої сучасної культури.

Скільки сотень тисяч років тривав процес відриву у свідомості людини від тваринного царства і де саме він відбувався, на яких континентах — ще невідомо. Доводиться перегорнути кілька незаповнених карток у родинному альбомі. Аж ось за п'ятсот тисяч років від нас з'являється пекінська людина, що лакомила мозком з людського черепа та розводила вже вогонь; ще ближче до нас, за двісті тисяч років, з'являється на картці альбому клишоногий неандерталець із масивними щелепами, у руці дебеле рубило, навколо попелище і розколоті кістки. А вже зовсім учора, п'ятдесят тисяч років тому, на зміну тим попереднім расам з'явився високий і стрункий, на рівних ногах і з шляхетно розвиненим черепом красень-кроманьонець, наш предок. Не тільки фізично, але й духовно він уже цілком зформований, готовий прийняти ідеї, зароджені у млі попередніх віків, та розвивати їх. І справді: різноманітні стосунки з природою — тваринним, рослинним світом, із стихіями — вже відкладені у світоглядівій формі мітів, вірувань, звукових і образних символів. Усе це з того «зернятка». Зернятко випустило з себе паросток, так званий *тотемізм*, витвір мільйонного процесу перемоги людини над звіром, цієї першої перемоги над силами природи і підкорення її своїм цілям.

То перше, ніж розглянутися, яку роль відіграв колишній родич-звір у становленні людини. мусимо ближче приглянутися, що являє собою тотемізм, ця найпервісніша (відома нам) світоглядова система чи примітивна філософія.

2. БРАТ-СЕСТРА-РОДИЧ

Вона ще й досі існує на нашій плянеті у більш і менш пережиткових формах. Саме це слово *тотем* виводиться із слова *ототеман* і взяте із мови північно-американського індіанського племені Оджібвей, де вперше було зауважене це явище. Буквально воно означає: «Брат-сестра-родич» («one's brother-sister relative»). Плем'я

Оджібвей поділене було на клани й роди, що звалися іменами звірів та вважали тих звірів своїми предками й членами роду-племени. Ця віра в звірине походження оджібвейів обросла численними мітами й легендами, релігійними церемоніями, у час яких оджібвейі вбиралися у звірів — одягали звірині маски, роги, наподібнювали свого тотема рухами, звуками тощо. Відтоді всі схожі явища на земній кулі, де б вони не були відкриті та занотовані, дістали в науці термін тотемізм.

Але тотемістично-суспільна організація північно-американських індіанців уже далеко відійшла від первісних форм, вона була вже пережиткова, відстояна форма на основі давніших вірувань. Найповніший і найменш ушкоджений часом тотемізм, що діє сьогодні, знайдено у аборигенів Австралії та на Меланезійських островах. Англійський дослідник Д. Фрезер у праці «Золота гілка» на величезному матеріалі³ показує, що тотемізм це не тільки первісна релігія, але й складний суспільний лад. У цьому ладі члени роду це і люди, і звірі. Умираючи, члени роду відходять до вічного й невичерпного тотемного джерела, а звідти вони знову приходять на цей світ, народжуючись то звіром, то людиною. Усі члени такого роду створені з одної субстанції. Тому й не диво, що австралієць, член тотемного роду Ворони, побачивши, як хто заб'є ворона, питає в нього: «Нащо ти забив мого брата?» Він щиро вірить у цей родинний зв'язок і він знає, що того брата-ворона треба не тільки поховати з почестями, а й оплакати, як члена родини, і відомстити його смерть. Може це якраз його недавно померлий брат, що прибув із тотемного джерела у вигляді ворона?

Тотемне джерело уявляється, як Велика Мати. Це справді велика істота, така, що й в уяві людській не потовпиться, і вона ніколи не вмирає. Окремі особи вмирають, але Велика Мати існує далі, і то до її лона йде померлий, щоб потім знову втілитися у людській, рослинній чи звіриній подобі. У всіх віках і у всіх народів широким потоком проходить вірування у Велику Матір. У старовинних казках ще залишилася мисливська Мати Звіря, у мітах — Мати Сонця, Мати Вітрів, у хліборобських зонах — Мати Маїсу, Мати Картоплі (Перу)⁴, Мати Хліба, Життя Баба у слов'ян...⁵ Навіть такий персонаж, як чорт чи біс, він також має свою маму, це зафіксовано в ходових лайках.

Велика Мати турбується за свій рід, охороняє його й патрує йому. Зі свого боку, людська частина роду весь час дбає за свірину (чи рослинну) частину роду. В Австралії раз на рік відбуваються церемонії, кінце потрібні для забезпечення успішного розмноження тотему. Церемонії ці докладно описані у згаданій праці Д. Фрезера. Так, наприклад, обряд племені Кенгуру складається з трьох частин. Найперша — старші чоловіки племені йдуть до священних місць — відлюдних скель, де невидимо проживає тотем. Це, скажімо, підніжжя скелі, що звисилась над водою. Скеля ця — кенгуру-звір, що її забила кенгуру-людина. Члени процесії беруть

святе каміння скелі й потирають один шматок об другий, щоб був порошок. Потім вони відкривають свої жили й покрплюють своєю кров'ю скелю. Ця кров, поливаючи скелю, виганяє з неї духів кенгуру й пускає їх на всі боки, хай родяться. Коли процесія випустить духів кенгуру, вона повертається назад із священних місць, а її вже напівдорозі чекає все плем'я, і починається друга частина церемонії. Усі учасники наподібноють рухи й зовнішність та звички свого тотемного звіря, його голос та інші об'яви. Це, за законом магії, допомагає тотемові розплоджуватися. Третя частина обряду — урочисте споживання свого тотема, у невеликій кількості, іншими словами — причащення, єднання з тотемом, бо з засвоєнням їжі в людині відбувається єднання із з'їденим. Коли божественна жертва з'їдена і святе тіло переварилося, то кенгуру-людина стала одним цілим із своїм тотемом. Перед початком цієї церемонії, що зветься *інтічіум*, усі члени роду постять. У звичайний час австралійці свого тотема не їдять, то — гріх.

Церемонії австралійського інтічіума надзвичайно розроблені й складні, з відповідними варіантами у різних тотемних об'єднань. Тут передано загальну схему — і вже з неї видно контури релігійних систем-нащадків, включно до наших днів. Наскільки вкорінене таке тотемістичне мислення первісних народів у наші дні, може показати один живий приклад. Ось одна сучасна острівна королева хвалиться своїм спорідненням із англіянами. Яке ж то споріднення? А колись, двісті років тому, її предки з'їли Кукових товаришів. З'їли, — значить породичалися.

І все ж навіть австралійський тотемізм, на думку дослідників, найпервісніший з усіх відомих, уже має пережиткові риси. Наприклад, австралійці вірять у духів, а це вже складніший витвір людського розуму. Зародження й найпервісніші форми тотемізму, мабуть, безповоротно зникли, може під водами океанів, що розширилися на місці колишніх континентів. Із сучасного буання пережиткових тотемічних вірувань народів Африки, Азії, Меланезії, Полінезії, Австралії тощо дослідники можуть брати лише матеріал для реконструкції цього універсального колись первісного світогляду.

Та не тільки у первісних суспільствах можна знайти тотемізм, чи вірніше його пережитки. Така високорозвинена культура, як єгипетська, залишила особливо яскраві приклади пережиткового тотемізму, зокрема в скульптурній спадщині. Оце мальовниче єгипетське багатобожжя, оті богині (левиця Сехмет, кішка Баст, гіпопотамиха Таурт, корова Гатгор); оті боги (сокіл Горус, баран Ре, крокодил Себек, бик Озіріс, шакал Тот тощо, тощо) — це не що, як зібрані в один пантеон стародавні тотемні єгипетських племен та родів. Деякі тотемні (сильніших племен-переможців) вибивалися нагору, як загальноєгипетські, а тотемні підкорених племен ставали або місцевими богами, або злими демонами, як от брат Озіріса, Сет. Ці ж племенні-родові тотемні зображені були на корогвах єгипетських бойових з'єднань, потворених за племенним принципом.⁶

Тотемістичний світогляд єгиптян був уже в такому пережитковому стані, що 7—6 тисяч років тому перетворився вже в символіку. Кожне звірино-людське божество (колись родовий тотем) почало репрезентувати ту чи іншу силу природи, а з цього помалу почала витворюватися ідея універсального єгипетського бога-сонця (Ра). Але ще й далі божество мало вигляд звіря, а згодом людини із звіриними атрибутами: рогами, кігтями, крилами, хвостом тощо.

А ось як була створена людина за вавилонським гимном: бог Мардук (Вaal), звісно ж у бичачій подобі, каже:

«Створив я богів із своєї крові.

Кров візьму і зроблю кістку,

Я зроблю людину, щоб вона могла...

Я зроблю її, щоб могла жити...»

І після цього заклинання від наказує богам відрубати його голову, замісити з кров'ю глину й виробити людей, «щоб могли жити, щоб встановили обслугу богів і щоб храми були побудовані...»⁷ От, з якої то субстанції створена людина. Ну, та й як же вона не рідня звірям-богам?

Ще барвистіший пережиток тотемістичних уявлень подає нам грецька мітологія. Старіші доолімпійські богині (олімпійці з'явилися пізніше) це багатоголові чудовиська, медузи із зміями-косами, сирени до пояса жінки-красуні, а від пояса хвостаті риби. Пізніші боги, олімпійці, вже мали звичайні людські риси, але всі вони миттю могли перетворюватися на звірів, а також мали звірячі атрибути, кожен свої власні. Зевс і Посейдон перетворювалися при бажанні найчастіше на биків, чи з'являлися на биках. Гермес удягався у вовчу шкуру й мав при собі палицю з двома сплетеними змійками. Геркулес не розставався із лев'ячою шкурою. Артеміда завжди з'являлася у супроводі двох ланей чи двох хортів. Атена мала очі сови й носила на плечах овечу шкуру. Гера була «коров'ячолія»... Це все, що залишилося від їх попереднього звіриноного вигляду.

Ще дальший крок — певному божеству присвячений якийсь звір. Наприклад, сучасний індуський бог Шіва — господар биків — зображується завжди у супроводі бика Нанді, Шіві присвяченого.⁸

Потім це, трансформоване з тотемного на людське, божество стає просто святим, володарем якогось певного звіря (що з нього трансформувалося), стає його охоронцем. Так, наприклад, святий Юрій управляє вовками, Юрій перемагає дракона, Юрій охороняє худобу. Це — голишній слов'янський Ярило, бик у тотемній подобі. Такий і святий Власій, що походить із дохристиянського Велеса, «скот'яго бога».

І хоч як вивітрилося те найстародавніше вірування про зв'язок і споріднення людини із звіром, а сліди його можемо знайти ще скрізь, навіть серед найпередовіших сьогоднішніх народів у наш вік ультратехніки й раціоналізму. Більше того — тотемізм це колиска всіх ідеологій сьогоднішнього дня, а хто бажає розчинити замуровані двері до багатьох таємниць історії людини, той конче мусить зрозуміти основні риси цього

світогляду. Полапки його, започаткувавшись у мозковій істоті, яка ще неправдоподобно коливалася на двох ногах, простягаються до сьогодні, до таких вершин буття, як наука, релігія, мистецтво, філософія. В тотемізмові започаткувалася мова, в ньому зародились суспільні форми, що їх розвитком є наші сучасні. Треба тільки приділити тотемізові більше уваги, його зрозуміти, тоді зможемо багато чого збагнути такого, що досі вислизало з-під усіх намагань втратити.

Які ж найголовніші ознаки тотемізму?

Як уже було сказано, тотемізм не обоютовання звірів (на наш зразок), а лад. Це — суспільний лад, уперше витворений людиною, що був ще передродовим. Вірніше, це родовий лад у його найповнішому вигляді. Тотемний рід це велика родина, що складається з людського й звіриного образу. Усі в цій родині рівні, однакові права мають. Усі в ній одне одного доглядають, охороняють. Одні приходять із тотемного джерела, від Великої Матері, а другі відходять до нього, але не пропадають; вони можуть народитися знову чи то людьми, чи то тотемними звірями. А як межі членами роду всі рівні, то на свій тотем можна гніватися, вимагати від нього, щоб робив догідне своєму родові. Його можна навіть бити, якщо він зледачіє! І справді, тотемна сила працює на добро людям, своєму родові, але для цього мусить бути контакт, що досягається різними магичними діями: танками, ритмічним звуком та іншими способами єднання. Тому під час церемоній потрібні маски, треба перевдягтися у своїх тотемів — от звідки це дивовижне дикунське убрання.

У цьому всеохопному роді, що має й людську, й звірину подобу, можуть бути істоти із змішаними ознаками, звірячими й людськими.

Умирає член тотемного роду тільки для вигляду, а в дійсності він іде до тотемного джерела й там перебуває, аж поки не народиться знову.

Тотемне джерело уявляється тотемістові, як велетенська істота, така велика, як сам світ. Вона вічна, ніколи не умирає. Ця істота — жіночого роду. Велика Мати, бо й людська організована суспільність починається з матері й її дітей навколо неї. Із зміною матриархальної структури роду на патріархальну, Велика Мати спочатку перетворюється на Великого Брата, відбиваючи перехід керма в роді до рук материного брата, а потім — на Батька, давальця життя, добробуту, охоронця й вершителя долі домоцадців.

Людський рід має таку саму назву, що й тотем. Таку ж назву має й голова роду (мати, а потім патріарх). Таку ж назву прибирає й місцевість, де живе тотемний рід (ріка, гора, місто, країна тощо).

Взаємобмін між людьми й тотемом відбувається у вигляді саможертв. З одного боку — церемоніальне вбивання й поїдання свого тотема всім родом з урочистостями, а з другого — принесення йому своєї жертви, себто людські жертвоприношення.

У розвитку цього склалося й інше віруван-

ня: їсти свою тотемну тварину не можна, це гріх, а тільки один раз на рік, для піднесення своєї й тотемної сили, можна ритуально вкусити, з'єднатися з тотемом.

Як людина турбується за свій тотем (щорічної церемонії), так і тотем турбується за людський рід, йому споріднений. Допомагає йому та охороняє його. Крім такої взаємозахорони та взаємодопомоги, ніяких інших стосунків, таких, що ми зовемо духовими, не існувало. Доказом цього може бути слово «життя». Ще не так давно, у слов'янські часи, ця божеська вітальність мала назву «живіт» (напр., вираз «книга живота») — себто таку саму, як і їжотравний орган, точнісінько такий самий, як і в тварин. Людина ще не мала нашого уявлення про божественність і святість, як щось над нами, недосяжне й високе.

І це зрозуміло. Людина просто не вмала виділити себе, як щось окреме, а тим більше уявити щось поза собою.

Хоч і як трудно повірити після щойно сказаного, а все таки ідея божественності започаткувалася у цієї людини, у найпершого тотеміста. Не вмала ще ця істота виділити себе з оточення, вона й поняття не мала, що є якесь зло, а якесь добро, але вона вже знає щось дивне і для цього дивного вже назву.

Яка ж назва була для дива первісної людини?

Назва ця була, як і назва його тотема.

І така сама була назва істоти на двох ногах, що ще не виділила себе з тваринного царства і не усвідомила себе іншою, вищою за звіря.

3. Т-Р-Р-Р!

Можливо навіть і мова людська виникла з потреби звертатися до звіря, що на неї полювала людина. Можливо, вона започаткувалася звуками, що були просто звуками приманювання звіря, порозуміння з ним, а одночасно стали і його назвою.

Усі звірі (а також і рослини та навіть природні явища, навіть речі) мали нагоду побувати тотемами. Але найпоширеніший і найуніверсальніший у всій ЕврАфрАзії був все таки тотем рогатої худоби, *корови-бика*. З безлічі фактів (як буде показано далі) видно, що рогата худоба відіграла найбільшу з усіх звірів роль в житті народів, які розселилися на цих трьох континентах.

А що ми шукаємо у млі минувшини своїх власних предків, то негайно ж звернімося до наших рідних джерел, до мови, що нею ми говоримо з дитинства. Пригадаймо собі звертання до худоби сьогоднішнього дня. Чи може це бути, щоб сучасні звуки для стримання худоби — «с-т-р!», «т-р-р!» — були такі одвічні, що походили б аж із палеоліту? Це ж означає 20—30, а то й 50 тисяч років! Це справді виглядає на карколомну фантазію, аж ніяк не на міркування тверезого розуму.

Але пригляньмося ближче. Це ж ті самі шестістки, що творять каркас для різних варіантів назви рогатої худоби та й багатьох зближе-

них чи похідних слів і понять, які в цілому відбивають тотемістичний світогляд.

Ясна річ, ми маємо змогу оперувати словами й поняттями дуже вже віддаленими від первісного джерела, від доби чистих тотемістів. Але цей чудесний пам'ятник, мова, все ще малює нам картину сивої давнини, кількох тисячоліть, чи може десятків тисячоліть.

Спочатку візьмімо Т-Р-Р!

Вимерла порода неприрученого бика так і називається *тур*. Пам'ять про тура, хоч його самого вже давно не існує на Україні, чітко тримається в мові, у піснях, у колядках. Що тур у нас на Україні за давнєзних часів був культовою твариною, говорить уже те, що в Києві на Подолі існувала (до 19-го століття) так звана Турова божниця.

Різні варіанти розгорненого Т-Р означають у сучасній мові вже приручену рогату худобу, як от: *товар*, *товаряка*, *товарина*, *дворіг*.

Ці назви худоби спільні з назвою звіря взагалі, як переконує слово *тварина*, синонім слова *звір*.

А таке ходове слово, як *товариш*, таке сучасне, — теж із тотемістичним присмаком? Так, справді, це ж не що, як *товарич*, член роду на ймення *Товар*. Товар — це ж одна з назв рогатої худоби, отже перша ознака тотемного походження прізвища роду Товар, чи Товаричі встановлена: він має спільну назву з своїм тотемом. Це вже давно-давно забулося, а от у мові засталося, ба навіть перейшло в сучасну нашу мову в розумінні «приятель». Видко, родова назва «Товар» була дуже поширена, коли слово призначене для члена родового чи племенного з'єднання перейшло до загального вжитку в значенні «приятель», «друг». Хоч, правда, й слово *друг* має таке саме походження, як *товариш*, — пригадаймо собі хоч би сербську назву роду: *задруга*. Тут тільки з Т-Р зробилося Д-Р.

Близько до цього стоїть і слово *дівер*, — термін родинної номенклатури. У цьому слові вже підкреслюється більше ступінь споріднення. «Дівер» це «брат мого чоловіка» чи «член роду мого чоловіка», де всі члени цього роду, брати між собою, для заміжньої в цьому роді жінки — *дівері*. Звуково слово це належить до того самого кореня Т-Р з заміною на Д-Р і в розвиненій формі — Д-В-Р.

У нерозчленованій туманності мислення тотеміста частина мала таку саму назву, що й цілість. Лице мало таке саме наймення, що й людина, а саме — *твар*.

Тотемний рід називає себе іменем свого тотему, це ж бо його спільне ім'я. Історичні відомості подають, хоч у якій неймовірно віддаленій від чистого тотемізму часовій відстані, велику кількість доказів і підтвердження цього здогаду про тотемне минуле наших пращурів. Подаємо тут лише кілька яскравіших зразків.

Таври — прадавнє плем'я, що жило в гірській частині Криму за часів Геродота (500 р. до нашої ери), а за археологічними даними — жили вони там уже в другому-першому тисячолітті до Р. Хр. Легенди, що дійшли до нас від

грецьких письменників, прямо вказують на їх тотемне минуле.

Одна легенда каже, що таври походять від биків єгипетського бога хліборобства Озіріса. Він орав і сів землю, а бики-таври помагали йому в цій священній дії. Так ото від тієї пари священних Озірісових биків і походять наші таври.¹

Друга легенда оповідає про телицю Артеміді, що була принесена в жертву, замість Іфігенії. Богиня ця, яка сама любила, щоб їй приносили в жертву биків, мала свій осідок у Таврії, там вона мала своє старовинне ім'я — Діва Тавропола — і там був її храм. Захотілося богині, — і от вона підмінює царівну Іфігенію на жертovníку телицею, а її переносить у Таврію й робить жрицею при своєму храмі. Ця Діва й сама мала подобу телиці, як побачимо на її одному зображенні.²

Ці легенди сходяться на одному: тотемне божество — дворіг. Телиця чи бик. Їх жертвна тварина — бик. То й назва народу така сама.

Про дуже давню традицію племен тотему тура в північному Причорномор'ї багато оповідають такі назви народів, як *Агатирси*, *Тірагети*, що ото про них згадує в своїй історії Геродот. Легендарні імена *Таргітай*, *Тіргатао* також зв'язані з північним Причорномор'ям. Таргітай — каже легенда — основоположник скитів. Він походить від богів: батько його — сам Зевс, а мати — дочка Бористена (Дніпра). Тіргатао Меотянка — славнозвісна амазонка з легендарною біографією.

А коли взяти вже літописні часи, то там, де жили давніше Агатирси й Тірагети, об'явилися *Тиверці*. Вони «пріседяху к Дунаєві... бе множество их, седяху бо по Дністру, олі до моря...»³ Знов якась нова варіація основного звуку Т-Р. Може це вони якраз і дали до загального вжитку таке знайоме й звичне нам слово «товариш»?

(Далі буде)

THE POST HOUSE TRAVEL BUREAU
2402 Bloor St. W., Toronto 9, Ont., RO 7-7589

полагоджує справи ВСІХ РОДІВ ПОДОРОЖІ в Канаді, Америці та в цілому світі: літаками, кораблями та автобусами. Поради та полагоджування документів — безплатно.

За інформаціями звертатися українською мовою та з повним довір'ям до представника фірми

п. МАРКІЯНА КОГУТА

Урядові години: від 9 ранку до 6 вечора.
СЕРЕДА, ЧЕТВЕР і П'ЯТНИЦЯ до 9 веч.
СУБОТА до 5 по пол.

НОВІ ПОРЦЕЛЯНОВІ ЧАЙНІ Й КАВОВІ СЕРВІСИ, ІМПОРТОВАНІ З УКРАЇНИ:

Чайний сервіс Д-50 на 6 осіб — 15 штук	\$12.50
Чайний сервіс Д-2 на 6 осіб — 16 штук	12.95
Кавовий сервіс “Промінь” на 6 осіб — 21 штук	11.95
Кавовий сервіс “Тюльпан” ч. 029 — на 6 осіб	13.50

ГЛИНЯНИ СУВЕНІРИ (НАРОДНЯ ДЕКОРАЦІЯ):

Куманець (ч. 540)	\$0.50
Монетка	0.25
Тарілка	0.25
Ваза	0.50
Куманець (ч. 836)	1.25
Тиква (ч. 802)	1.75
Барильце	0.75

UKRAINSKA KNYHA

962 BLOOR STREET WEST

TORONTO 4, ONTARIO

Помер Іван Багрянний

(Продовження із стор. 2-ої)

яльність Івана Багряного. Якщо ми скажемо, що Іван Багрянний став прапором нової підрадянської еміграції, то навряд чи це буде великим перебільшенням. Він створив першу (і єдину) поважну політичну організацію з нової підрадянської еміграції — Українську Револьюційно-Демократичну Партію, у якій був лідером аж до своєї смерті.

Російський більшовицький окупант робив усе можливе, щоб дискредитувати ім'я Івана Багряного, бо дискредитація цього визначного діяча означала дискредитацію всієї підрадянської еміграції, себто повне унешкодження її великої антибільшовицької праці. Покійний працював у жахливих умовах, але ніколи не заломлювався. Це людина справді виняткової сили, снаги. Не можна сказати, щоб зловорожі напади не впливали на нього. Особливо болюче він переживав за своїх темних земляків, які часто-густо йшли на поводи окупантської агентури. Щоб показати, що значили для цієї вкрай хворої людини напади своїх «хняжих напівінтелігентів і гешефтмахерів», ми зачитуємо тут кінцівку одного його листа до нас (від 24 червня 1960 р.):

«ПС: Дорогий друже, не дивуйтесь такому моему невеселому тонові. Мерзотники дійшли вже аж до того, що (прошу читати уважно, бо це варто уваги!), що якийсь анонім присилає з Англії отой пашквіль....., на ім'я моєї дружини, але як!.. Моя дружина ось-ось має мати сина чи дочку. Це відомо тим пашквілянтам. Так от на початку 9-го місяця надходить пакет на її ДІВОЧЕ ім'я, яке нікому тут не було відоме й не могло бути відоме. В тій пакеті отой ідіотський «маніфест», а на «маніфесті» написано присвяту такого змісту:

«Дорогий земляччи (ім'я, рек) від недостріляних хвильовими й багряними українських селян подарунок!

З нами Бог! Слава Україні!»

Коли взяти до уваги, що моя дружина пережила разом зі мною пізні обстрікції, кидання каміння у вікно, спроби атентатів, присилання смертних вироків і т. д. і т. п., живе вічно в страху за чоловіка, за цілу родину, знаючи, як полюблють за мною советські людолови і не без підстав боючись за себе й за сина, щоби його не вихопили, а тому живучи вічно на сторожі з накрученими нервами, а також коли взяти до уваги, що її дівоче ім'я не могло бути відоме нікому тут, і нарешті, коли взяти до уваги які вразливі жінки в такому стані, на порозі материнства, — чи треба говорити, який був нервовий ефект такого пакунка? Я ще не знаю, чим цей нервовий шок взагалі скінчиться. Це буде відомо за кілька днів. Дружина сприйняла це, як гін советської агентури по її слідах.

Ну, що я ще можу додати, дорогий друже, до цього всього!

Я тільки думаю, що це пряма советська робота, але руками цих йолопів.

Зціпив зуби, нагнув голову і йду далі, хоч оптимізм мій, що витримав був так багато іспитів, здається, на вичерпанні.

Привіт.

Ваш Іван БАГРЯНИЙ».

Чимало таких листів, чимало розповідей (Як був він тут, у Канаді і в США), а в цих листах і розповідях не море, а цілий океан людського болю, страждання. Пригадую, одну таку розповідь про момент одержання окупантської газетки «За повернення на Батьківщину», у якій був заклик старшого сина Івана Павловича, який залишився дома, щоб батько повернувся в Україну. «Я влав, — розповідав тоді Іван Павлович, — прочитавши заголовок». Та це була не вся правда: потім я довідався, що в нього горлом пішла кров і він мусів знову йти в санаторію, з якої тількищо вийшов...

Покійний був справді людиною праці. Часто видавалася просто неймовірною його працьовитість. Здавалося б, людина украй виснажена фізично й нервово, безнадійно хвора (Уявіть собі комбінацію хвороб: легені, серце й діабет!), а викидає книжку за книжкою, маючи багато праці в партії, яку очолював, в УНРаді, яку теж очолював довгі роки, пишучи статті і здебільшого редагуючи тижневик «Українські Вісті», листуючись майже з цілим світом і т. д. Був час, що лікарі санаторії, у якій він лікувався, забороняли йому не то що вставати, а навіть піднімати голову чи руку. Тоді він попросив друзів вистругати йому дошку зі спеціальною підставкою, клав її собі на живіт і так писав. Такою здебільшого була його праця над романом «Буйний вітер». Він квапився зреалізувати хоч частину своїх творчих задумів, про які ми напишемо іншим разом.

Якось я йому докоряв за невикінченість його творів. Він мені відповів: «Коли ж я їх викінчуватиму, як я не встигну написати все те, що я вже задумав, навіть і в чернетці?» І це правда: вишліфувати можна було б і пізніше...

Як ми вже згадували, Іван Багрянний був великий гуманіст. Любов до людини золотою сонячною ниткою пронизує всі його твори, вона просвічується з його статтей, листів. Ми могли б навести багато цитат, прикладів, фактів, але тут нема на це місця — ще прийде колись час і на це. Та коли справа торкається нашого ворога, — російського окупанта, — то він був невгнутий, непримиренний — тут Іван Багрянний не йшов на компроміс ані з ворогом, ані зі своєю совістю.

У «Пролозі» до поеми «Аве Марія», яка видана в 1929 р. в Охтирській друкарні, коштом автора, і — поки цензура спохватилась і розіслала наказ вилучити її з продажу — розійшлась майже вся, він пише:

«Не іменуй мене поетом, друже мій, бо поети нині — це категорія злочинців, до якої я не належав і не хочу належати. Не іменуй мене поетом, бо слово поет... стало визначати: — хамелеон, повія, спекулянт, авантюрик, ледар...

Не іменуй мене поетом, друже мій! Я хочу бути тільки людиною, яких так мало на світі. Я хочу бути тільки нею і сьогодні я цього найбільше хочу».

Це найстрогіший осуд калічення людської душі окупантом. Таких місць у творах Івана Багряного багато. Тож і не диво, що вже в 1932 р. поет замовк, бо опинився в катівнях ГПУ. З того часу аж до війни він був то в тюрмі, то на засланні, то жив нелегально чи напівлегально. І повним голосом заговорив знову аж на еміграції, хоч і тут спокою не мав.

Сьогодні ще рано оцінювати діяльність і творчість Івана Багряного, бо просто важко сприйняти факт його смерті. Це буде зроблено пізніше. Але вже й сьогодні можна з певністю сказати: його смерть створила великий пролом у житті й боротьбі не тільки еміграції, а й всієї нації.

Можна більше чи менше любити Івана Баг-

ОДНА З СЕРІЇ НОТАТОК
ПРО УСЛУГИ УРЯДУ ОНТАРІО

Це так легко досліджувати

Hon. Charles S. MacNaughton

Провінція Онтаріо особливо обдарована великими природними і розваговими місцевостями — дуже різноманітними і розташованими по всій провінції.

На щастя, більшість розвагових районів і пунктів зацікавлення можна досягнути завдяки 12,400 миль державних шляхів та інших доріг. Це саме можна сказати про оселі любого розміру, що порозкидані по всій нашій провінції.

Щоб вам допомогти при досліджуванні Онтаріо й збільшити вашу приємність при цьому, Департамент Шляхів видає різні подорожні довід-

ники. Тут подаємо деякі з них: Офіційна Мапа Шляхів Онтаріо; новий інформатор про Північне Онтаріо, який вміщає дві нові мапи — вперше випущений цього року — і «Дороги для розваги», видання 1963, яке саме вийшло друком.

Ви можете набути ці видання безплатно. Їх можна набути безпосередньо у Департаменті Шляхів через Головне або через будь-яке з 18 Окружних Бюр Департаменту. Також їх можна одержати у Департаментах Подорожі й Реклями, Земель і Лісів та з багатьох інших джерел.

ONTARIO
PROVINCE OF OPPORTUNITY

DEPARTMENT OF HIGHWAYS

JOHN ROBARTS
Prime Minister

CHARLES S. MacNAUGHTON
Minister of Highways

ряного, але не можна не визнати його вкладу в нашу літературу, в нашу боротьбу. Тому нашим обов'язком є упорядкувати його творчість і видати її, подбати про родину (дружину і двох дітей), допомогти їй.

У «Пролозі» до поеми «Аве Марія» поет ніби дав нам свій заповіт:

«Ходи тільки по лінії найбільшого опору, і ти пізнаєш світ. Ти пізнаєш його на власній шкурі. А пізнавши світ, ти пізнаєш себе. І не понесеши ніколи душу свою на базар, бо вона буде цінніша за ВСЕСВІТ. І не буде того, хто б її зміг купити».

Прощай, Дорогий Друже! Будемо робити, як і Ти. Будемо любити людину. Будемо любити свій народ. Будемо чесними з собою і з своїми ближніми. Будемо непримиренними з нашим ворогом.

А Тобі — вічна й добра пам'ять у наших серцях!

Помер

Володимир Дорошенко

У неділю 25 серпня ц. р. у Філадельфії, після тяжкої й затяжної хвороби, на 84-му році життя помер визначний вчений бібліограф д-р Володимир Дорошенко.

Покійний народився 3 жовтня 1879 р. в Петербурзі в родині військового лікаря. Виростав і виховувався на Полтавщині і вже з молодих літ включився в українське громадсько-політичне життя. Вищу освіту здобув у Москві, де був співробітником Української Студентської Громади. Був Членом Української Революційної Партії (РУП), а пізніш членом УСРДП (до 1911 р.). Стало переслідуваний російською поліцією Покійний виїхав (у 1908 р.) до Львова, де працював як науковий співробітник, а від 1937 як директор бібліотеки НТШ.

Ще в час Першої світової війни д-р Володимир Дорошенко був одним із співосновників Союзу Визволення України, був членом президії СВУ, головним редактором його видань. Від 1913 року Покійний був членом Українського Наукового Товариства в Києві, а від 1925 дійсним членом НТШ, пізніш членом українських наукових інститутів у Берліні й Варшаві. У 1944 р. емігрував у Німеччину, а потім переїхав до США і оселився у Філадельфії. Із заснуванням УВАН у США він став її дійсним членом.

Покійний був автором багатьох бібліографічних праць, зокрема він написав бібліографії творів Івана Франка, Тараса Шевченка, Ольги Кобилянської, Пантелеймона Куліша, бібліографії українських перекладів творів М. Гоголя, Л. Толстого, Й. Гете. Написав також цілу низку літературознавчих статей, зокрема присвячених полеміці з С. Єфремовим, які об'єднані у збірці «Життя і Слово» (1918 р.), написав також праці про Стефаника (1921), Франка (1926), Чупринку (1926) та чимало інших, в тім числі й

велику кількість статей, споминів, рецензій тощо, які друкувалися в різних українських періодичних виданнях «Українская Жизнь», «Кіевская Старина», «Літературно-науковий Вісник», «Рада», «Діло», в багатьох часописах США і Канади, в тім числі і в «Нових Днях».

Поховано д-ра В. Дорошенка на українському православному цвинтарі біля церкви-пам'ятника в Бавнд-Брук, США, у четвер 29 серпня ц. р. Напередодні похорону в православній церкві св. Покрови у Філадельфії відбувся Парастас, який відправили священники М. Куданович, В. Коваленко та І. Савчук. Співав хор під керуванням п. Серафимовича. Церква була виповнена представниками різних кіл української філадельфійської громади (аж до греко-католицьких священників включно). Проповідь сказав о. Іван Савчук.

У четвер 29 серпня в тій же церкві о. М. Куданович відправив заупокійну Літургію, після якої жалобний похід вирушив автами у Савт Бавнд Брук. Там Парастас відправив архієпископ Мстислав при співучасті цілого ряду священників. Архієпископ сказав і проповідь, у якій відзначив заслуги Покійного в ділянці української науки та громадсько-політичного життя. Над могилою Покійного промовляли голова НТШ проф. Р. Смаль-Стоцький, від УВАН проф. В. Міяківський та цілий ряд представників різних наукових, громадських та політичних організацій.

Смерть доктора Володимира Дорошенка — велика втрата для української науки і громадського життя, велика втрата для нашої преси.

Вічна Йому пам'ять!

Редакція

БЕЗПЛАТНО

ЧИСТИМО ФОРНЕСИ

і даємо

безплатну цілорічну обслугу печей
усім нашим відборцям опалової оливи.

Тому користайте з цієї нагоди і замовляйте негайно в нашій фірмі опалову оливу.

Будете мати повне вдовolenня та

ПЕРШОРЯДНУ ОБСЛУГУ

DNIPRO Fuel Oil Ltd.

196 Bathurst St.

Телефонуйте:

Удень і вночі: EM 6-6539, EM 6-6530

НОВІ ДНІ, ВЕРЕСЕНЬ, 1963

ВИСЛОВЛЮВАТИСЬ ТРЕБА ТОЧНО

У „Листах до приятелів”, книжка 5-6, 1963. (Неварк, США) вміщено редакційну нотатку „ЕКСПЕРИМЕНТ” і “РЕАКЦІЯ”, у якій борониться Емму Андрієвську перед „нападами”.

Що ж, боронити когось від нападу завжди було богоугодним ділом; мати свій погляд на справу, висловити його й не погодитись з кимсь — теж право кожної людини. І за це не можу мати жодної претенсії до редактора „Листи до приятелів» д-ра М. Шлемкевича, хоч можу не погодитись ні з його способом оборони „покривдженої”, ані навіть і з самою суттю оборони.

Автор нотатки запевняє, що Емма Андрієвська стала найпопулярнішою поеткою завдяки „парі віршів із виданої в зовсім малому накладі збірки „Риба і розмір”. А цю рекламу Е. Андрієвській зробили: „поширений щоденник” і один журнал. Назов яких не подано. Звичайно, кожен може писати, як він хоче, але я все таки думаю, що краще було сказати просто: „Свобода” (статті Риндика й Ласовського) і „Нові Дні” (статті Волиняка). Чому б то читачам не знати, де шукати тих статей на випадок, що хтось з них захотів би перевірити твердження п. Шлемкевича, а не бути примушеним вірити йому на слово?

Далі автор нотатки піддає читачеві думку, що Е. Андрієвська „хотіла зробити експеримент і провирити, ЧИ ще щось може і ЩО САМЕ може перервати байдужність суспільства до поезії...” І якщо так, то її експеримент удався.

У „Нових Днях” поезії друкуються стало, починаючи від першого числа. Осмілююся запевнити, що „байдужості” до поезій у більшості наших читачів нема. Часто читачі телефонують: „Одержав (чи одержала) „Нові Дні”. Поезії вже „проковтнув”, а на інше ще не мав часу”. Або: „Прочитала все, а поезії ще ні — лишила їх „на закуску”. Багато пишуть. Деякі газети (напр. «Свобода» й «Новий Шлях» стало друкують поезії. Скільки я за цим стежу, то їх також читають, бо як я часом візьму якогось віршика, друкованого в цих часописах, то зараз же одержую кілька листів: „Чого друкуєте вже відомі вірші, не можете дати ще не друкованих в газетах?”

Що ж тоді перевіряла Е. Андрієвська своїм „експериментом”. Байдужість до поезії взагалі, чи тільки до її поезії? Варто б це уточнити.

Далі автор нотатки розглядає питання, чому саме Андрієвська стала „знаменитою”. І стверджує: „Ні, розголос завдячує поетка — можна сказати — парі віршів... із збірки „Риба і розмір”. Я тих „любівних” віршів налічив 29. Якщо 29 значить те саме, що й 2, тоді все гаразд... Але для чого подавати таку... „не точну статистику”? Чи неправдою можна щось чи когось оборонити?

Автор нотатки займає, сказати б так, нейтральне становище: „Нас не захоплює ані той „експеримент” поетки, ані та „жива реакція”. Словом, „серединка наполовинку”. Гаразд, це право кожної людини, де їй стати — праворуч, ліворуч чи

й ніде, а повиснути в повітрі... Але далі пише так: „Вірші називають порнографічними. У поезії це ще не найбільший гріх”.

Отут уже й кінчилась „серединка наполовинку”, а почалась неправда. І то дві неправди разом. Поперше, і в „Свободі” і в „Нових Днях” вірші Е. Андрієвської названо не порнографічними, а гомосексуалістичними. Очевидно, знайдуться й такі «критики», які скажуть, що різниці тут нема. Доведеться подати дефініції. Порнографія (від грецьких слів порно — розпусниця і графо — пишу) — непристойні твори, у яких с м а к у ю т ь с я розпутні сцени; непристойні малюнки, фотографії тощо. М. Шлемкевич думає, що порнографія „у поезії ще не найбільший гріх». Ми ж певні в протилежному: порнографія й поезія, як і всяке інше мистецтво — явища, які себе взаємно виключають. Поезія кінчається там, де починається порнографія. Гомосексуалізм (від грецького слова гомос — однаковий і латинського сексуаліс — статевий) — протиприродний статевий потяг, поваба до особи тієї ж статі. Церква це вважає гріхом, а держава — дуже небезпечною соціальною хворобою, загрозливою для суспільства дегенерацією, а тому гомосексуалізм карається судом.

Редактор „Листів до приятелів” скаже: „Чого ти мені це пояснюєш, хіба я цього не знаю?” Напевно знаєте, але поясніть тепер мені, чого ви свідомо плутаєте терміни? Чи „поезія” Е. Андрієвської варта аж такої жертви з Вашого боку?...

Далі в „Л. до пр.” написано так:

„Коли б так з Овідієвого „Мистецтва кохання” вибрати й зацитувати окремі фрагменти, чи люди мали б уявлення про цього творця „Метаморфоз” (обов’язкової лектури в класичних гімназіях) і творця „Скарг”? Коли б із Гете взяти тільки уривок розмов Мефіста з жіночими з’явами Вальпургієвої ночі, або з Гайне тільки „Пісню пісень”, коли б... таких прикладів можна наводити сотні. Очевидно, всі ті речі не є лектурою для підлітків, але чи й далі в нашій Абдері критерієм мистецтва мала б бути пригожість для дітей?”

Обвинувачення, як читачі бачать самі, дуже тяжке: критики Е. Андрієвської (В т. ч., очевидно, і я) *стримують розвиток літератури, бо стягають її до дитячого рівня*. Тут уже хоч-не-хоч, а боронитись мусиш.

На жаль, як і всі оборонці „модерністів”, наш шановний колега не утруднює себе доказами: ВІР мені, читачу, на слово! У мене ж протилежна засада: читачу, НЕ вір жодному моему слову, але задумайся над моїми доказами. Якщо після того ти погодишся зі мною — добре, якщо ні, то я тебе однак шануватиму й любитиму, і мушу признати, що я бездарний журналіст і тільки тому я тебе не переконав.

Я не можу тут цитувати Овідія й Гайне, бо цих творів не маю, а розшукати їх на чужині важко. Тому зацитую тільки „порнографіста” Гете.

Та перед тим мушу сказати, що д-р Шлемкевич також уживає неправильної термінології, бо з нотатки виходить, що Е. Андіївська написала такі собі невинні „порнографічні“ вірші, а Овідій, Гайне й Гете робили те саме, і ніхто їх за те не карав... Щоб читач не був обманутий, то мушу пригадати ще один термін — еротика, еротичний (від грецького бога кохання — Ерота). Еротичне забарвлення в поезії, як і в кожному іншому мистецтві, справді ще не найбільше зло, а часто-густо навіть і конечність, щоб повніше й яскравіше змалювати героїв і ситуації твору.

Мої опоненти можуть сказати, що важко встановити межу між порнографією й еротикою. Ні, дуже легко. Якщо в „творі“ смакуються розпутні сцени чи дії, як такі, то це порнографія. Якщо описи сцен кохання і взагалі кохання допомагають читачеві (чи глядачеві) краще, повніше уявити героя твору, його стан, почуття і т. д., то це еротичне забарвлення мистецького твору. Д-р Шлемкевич це також добре знає, але якось сталося так, що еротика й гомосексуалізм у нього дістали одне визначення — порнографія. Крім того, ще й співставлення імен (Овідій, Гайне, Гете і... Андіївська!) також трохи дивне.

Але вернемось до Гете й зачитуємо „найсолоніше“ місце із «Вальпургієвої ночі», яким д-р Шлемкевич пробує боронити Е. Андіївську.

ФАУСТ.

То хто стоїть?

МЕФІСТОФЕЛЬ.

Пригляньсь — Леліт.

ФАУСТ.

Яка Леліт?

МЕФІСТОФЕЛЬ.

Адама перша жінка.

Пустила коси вітру на розпліт —

Ото її єдина одешинка.

Як в них вона заплута юнака,

То вже не скоро бідного пуска.

ФАУСТ.

Он дві сидять — стара і молода.

Мабуть, натанцювались досить.

МЕФІСТОФЕЛЬ.

Сьогодні так сидить не випада.

Ходім до них! Мене до танцю зносить.

ФАУСТ (танцюючи з молодою).

Колись приснилося мені

Два яблука на яблуні;

Два яблука висять-блищать,

І я поліз, щоб їх дістать.

КРАСУНЯ.

Та яблучок кортить бо вам,

Усім Адамовим синам,

І радо я в своїм саду

Тих яблучок для вас найду.

МЕФІСТОФЕЛЬ (танцюючи з бабою).

Колись приснилося мені

Старе дупло в осичині;

Хоч те дупло й гниле було,

Воно мене чогось тягло.

ЯГА.

Я б'ю низенько вам чолом,

Лицарю з кінським копитом!

Держить готового сучка,

Коли дупло вас не ляка.

(Гете. Фауст. Переклад з німецької Миколи Лукаша, Київ. 1955 р. Стор. 169-170).

Урахуйте, що Гете тут описує чортячовідьомський баль, і що Гете взагалі властиві повнота життя, життєрадісність, а часом і насмішкватість. А тепер візьміть „Нові Дні“ за травень і червень ц. р. і порівняйте (там багато цитат з „творів“ Е. Андіївської) цей уривок з „Фауста“ з... „фаллосами“ Е. Андіївської, які „не варті старої підшви“, чи нагадують „мясо, засиджене мухами“, і скажіть: оборонив д-р Шлемкевич Е. Андіївську чи ні?

У „Пісні пісень“ Гайне теж ніякої порнографії, а тим більше гомосексуалізму нема. Це високоякісна лірика, з яскравим еротичним зафарбленням і вона на оборону Е. Андіївської також не надається. Правда, д-р Шлемкевич так хоче оборонити Е. Андіївську, що притяг ще й таку „важку гармату“, як Сократ. Та я таки не хочу згадувати Сократа поруч Андіївської... Навіть ніяково таке робити.

Оборонці „модернізму“ закидають „Новим Дням“, що вони „пісні“, що вони „розволікають просвітянську мораль“, що зводять літературу до придатности лише для підлітків і т. д. Все це, звичайно, неправда. Візьміть, наприклад, „Нові Дні“ чч. 10 і 11 (листопад і грудень 1950 року) і прогляньте собі оповідання Кліма Поліщука „Горобине болото“. В ньому еротика, може, вже аж забагато. Є вона і в повісті В. Чапленка „У нетрях Копет-Дагу“ та в деяких інших його творах, які були друковані в нашому журналі.

Та еротичним від початку й до кінця є вірш Олексі Деревлянського „Лісун“, видрукований ще в 26-му числі (березень, 1952 р.). Передруковую його тут, щоб раз і назавжди відбити закиди, що „Нові Дні“ обстоюють літературу тільки для малолітніх чи для вихованок інституту благородних дівць.

ЛІСУН

Не вір, вродливко, Лісунові:

Не вирій носить він, а вир...

Нехай сурмить у млі сосновій,

Нехай гукає, людозвір, —

Не йди на клик його, не вір

Цьому до юнок ласунові!

І Водяник до вас — охочий,

Що напада біля річок:

Замружить бризками вам очі,

Підкине тріпот спідничок —

І потерпає квітничок

Ще не поливаний дівочий...

Та він не змучить ані трохи,

А тільки змочить вас, пустун, —

Пригода лиш серед дороги,

Веселий сміх тому, хто юн...

...Зовсім інакший — Полісун,

Оброслий обр копиторогой!

II.

Заманить поночі в гущави,

В найглибшу глушу лісову,

Не зоглядишся, коли счавить,
Зімне і кине на траву...

Пручатимешся ще у лапах,
Ще борсатимешся під ним,
Та, п'ючи твій дівочий запах,
Докраю стане він п'яним...

І закричиш в обіймах шорстких,
Заб'єшся тріпотами птиць,
Приймаючи жорстокі впорски
Його розтоплених живиць...

Звиватимешся в лапах в'юнка,
Мов од розлючених стожал,
Та це ще більше буде, юнко,
Його розпалювати шал!

Проситимешся в козлолюда,
Благатимеш його — „досить!...“
Та, як ліси, глухою буде
Його любашна ненасить.

Цілуючи, лише над ранок
Тебе лишить людокозел.
„Приходь. Та пий, — рикне, — рум'янок“,
Всі тайни відаючи зел.

Де сталось, крикне хтось, ідучи:
„Ой, і суниць же у траві!
Які солодкі та пахучі,
Які червоні та живі!“

Як бачимо, вірш добрий. Усе в ньому здорове, природне, усе чисте, яскраво зображена, так би мовити, „потужність кохання“. Він має національний ґрунт — у ньому все українське, аж до пахучих червоних суниць у траві включно. Тут нема й натяку на слиняве смакування голим жіночим тілом: нема тут імпотентної порнографії, якою часто захоплюються молоді літами старички. Тим більше нема статевої дегенерації, яка стала „стимулом творчості“ „модерністів“, що втратили національний ґрунт, а з ним і все, що робить людину людиною, а мистця якщо не геніальним, то бодай талановитим.

Автор цього вірша, — до речі, талановитий, але більше відомий під іншим прізвиськом поет, — писав мені, що як я не видрукую цього вірша, то його взагалі ніхто не видрукує. Признаюсь, що я побоювався, бо читачів тоді ще було мало і вони не були ще «вивірені», а ворогів «Нові Дні» тоді мали, як піску в морі... Тому й мусів дати „езуїтську“ примітку від редакції.

Порівняйте ж цього вірша з „любовним віршем“ Е. Андіївської:

ПОМСТА

Я зовсім не захоплений твоєю обережністю,
Якщо ти хочеш, я тебе можу зовсім не бачити.
Але якщо ти думаєш,
Що твоєму фаллосові
Варто поставити пам'ятник,
То повідомляю тебе:
Я не той будівничий.
Я ліпше волю самотній вечір,
Ніж уславлений камінь,
На який підіймають ноги
Усі міські собаки.

Чи візьмуть її опис „кохання“ з купленим для цієї мети п'ятирічним хлопчиком, який „ніжний, як гусеня“ і т. д.

Людоньки, схаменіться! Що ви бороните? Кого ви порівнюєте не лише з Ліною Костенко, а й з Овідієм, Гете, Гайне і навіть із Сократом?! Оборонці „модернізму“, наче змовившись, підкреслюють, що „Риба і розмір“ — виняток, що це лиш „експеримент“. Неправда. Я маю найпевніші відомості, що деякі „модерністи“ мають готові такі „твори“, порівняно з якими гомосексуальні випари Е. Андіївської „скидатимуться на євангельську проповідь“, а їх авторка „вигадатиме, як непорочна дівця“, що йде по шляху до святости, як запевняє п. Райс. Вони лиш чекають на реакцію, яка буде на цю першу спробу...

Д-р Шлемкевич закінчує свою нотатку так:

„І в нашому випадку вважаємо несправедливою ідентифікувати творчість Емми Андіївської з цим її непотрібним вибриком. Тож щоб читачі нашого журналу не судили поетки тільки на основі розрекламованого вірша (Зверніть увагу: одного, вірша, а їх є 29 отаких „любовних віршів“! П. В.), даємо передрук іншого вірша цієї поетки, з останнього 4-го числа „Нових поезій“, збірника Нью-Йорської групи; вірша, який і з погляду мистецтва (насиченої настроєм образности) і з погляду відчутної життєвої проблематики вважаємо одним з кращих (.) створених українською поезією останніх років“.

Що ж, передрукуємо й ми цього „шедевра“, щоб читачі й нашого журналу правильно уявляли „поетичну потужність“ таланту Андіївської:

ЛІГУРИЙСЬКЕ ПОБЕРЕЖЖЯ

Горе Згорнено — і на вуЗол.
Нема дороги для тих, що ниЗом.
Покійника горою веЗуть,
Ще поворот, ще карниЗом,
Море вниЗу.
Море вниЗу — ниЗане, ниЗове,
Покійника на ім'я наЗива:
ОбіЗвись, о без вісти пропавший!
Море не івши, море не пивши.
Де ти, душе?
Де ти, бувши?
Покійника горою везуть,
Ще поворот — і ніколи назад.
О тільки б знати, о тільки б знать...
Море.

Мені цей вірш нагадав такі російські „гумористичні“ частушки, які виконувались під акомпаньямент балалайки („Давай, давай, наярівай!“):

Шол я верхом, шол я нізом,
У Матані дом с карнізом!
Шол я верхом, камишом.
У Матані дом шишом...*)

Боюсь, що мені закинуть: Волиняк не любить „модерністів“, тому просто кпить, не маючи чого закинути поважно. Гаразд, розглянемо його поважно. У вірші нема нічого „лігурійського“ і його з успіхом можна б назвати „Чорноморське побережжя“ „Тихоокеанське узбережжя“ і т. д. Перше слово

*) Шиш — дуля.

„горе” можна замінити словом „щастя”: „Щастя згорнемо — і на вузол”. Чим погано? Жодного глузду не було, нема його й тепер...

Взагалі, в цьому вірші нема нічого. Це наугад виписані слова, а потім перемішані „у вірш”. Візьмемо хоч би середню строфу — „море внизу — низане, низове...” Якщо воно внизу, то вже разом з тим і низове, себто тут „поетичне” „масло масляне”. А це для поезії — смерть. Чому воно (І як, та на що?) низане? Можна низати на низку суниці, гриби, намисто і навіть рибу, (тільки не розмір!), але спробуйте нанизати море!

Це нагадає вірменську загадку: «Отгадай, душа мой, что будет: зельоний, в трактіре вісіт і піщіт?» Ніхто, звичайно, не відгадав, аж поки сам загадувач не відповів: „Сельодка!” Всі вибабушили очі: хіба ж вона зелена? „Покрась ей в зельоний краска і будет зельоний!” А чому „в трактіре вісіт?» «Повесь і будет вісеть!» «Ну, а чого піщіт” — оселедець же „німий, як риба”, а тим більше, як він уже солоний? „А ето я додал, чтоб ти не догадался!”

Дуже просто, як бачимо. Те саме і в цьому вірші. Знаєте, чого в Андіївської море „внизу” та ще й „низане, низове”? Бо вона хотіла спромогтись на алітерацію. Алітерація, це такий поетичний засіб, «яколі літеРа об літеРу тРеться». Верніться до вірша і зверніть увагу на всі З, — які вискладані вел. буквою. Що ж, алітерація є одним з поетичних засобів. Візьміть, наприклад, Шевченкового „Кобзаря”, розкрийте його на першій сторінці і прочитайте два перші рядки: «Реве та стогне ДніР шиРокий, сеРдитий вітеР завива...» Тут за допомогою алітерації Т. Шевченко передає ревіння бурі, вітру, хвиль. Те саме у рядках «Хто Се, хто Се по Сім боці чеше коСу? Хто Се?...» де алітерація (звук С) чудово передає легкий вітерець і ніжне шелестіння осоки. У цих прикладах алітерація стала потужним поетичним засобом.

Що ж осягла Е. Андіївська своєю алітерацією? Що „тертя” звука З додало до зображення моря? Чи воно допомогло поетці яскравіше зобразити його ревіння? чи обмежність? чи бездонність? Нічого, бо це ж не муха, а море, і воно потребує іншої алітерації. Це алітерація ради алітерації. Навіть більше: вона примусила Андіївську з логічного речення зробити „вірменську загадку”. А це, — вибачайте, шановний колего, свідчить про поетичну імпотентність, про повну творчу неспроможність і безсилля. То хай же не гнівається мій шановний опонент, що я цього вірша не тільки не вважаю «одним з кращих (.) створених українською поезією», а навпаки — повною безрадністю. До речі, цей вірш створила не поезія, а таки Е. Андіївська...

З легкої руки «модерністських покровителів» на еміграції поширюється думка, що твір тільки тоді якісний, як у ньому нічого не зрозумієш, щоб було так, як в одній гарній українській пісні співається:

Ой у полі туман-димно,
За туманом нічого не видно...

Та ця засада свідчить лише про творче безсилля цих письменників і намагання їх опікунів прихо-

вати це від читача. Ось як оцінює славний французький письменник Анат. Франс Гі де Мопассан (Може хтось скаже, що й він „порнографіст?...”): „Мова у нього соковита, проста, безпосередня, справді народня, за що ми й любимо його від щирого серця. Він має три найбільші властивості французького письменника — ясність, ясність і ще раз ясність” (А. Франс Гі де Мопассан і французькі оповідачі).

А Лев Толстой колись сказав, що коли хтось запевняє, що твір гарний, але не зрозумілий, то це те саме, що сказати про харч, що він чудовий, тільки зовсім не стравний.

Хочу ще звернути увагу своїх шановних опонентів на ще один важливий момент. Відомо всім, що речення є відображенням думки. Якщо речення збудовані «міцно», то значить, що людина, яка їх висловлює, уміє логічно мислити. Якщо ж речення нагадують не стрункість і витонченість серни, а холодець, чи в ліпшому випадкові молюска, то це свідчить, що людина позбавлена спроможності мислити взагалі. Зверніть увагу, що як тільки „поетичним” об’єктом Е. Андіївської є „фаллоси” чи «п’ятирічні хлопчики», як об’єкт «коханья», то її речення нормальні. Якщо ж тільки об’єктом стає море, смерть, життя чи взагалі щось нормальне, а тим більше абстрактне поняття, то читача вражає авторчина недорікуватість, яка приводить до абсурду. З цього логічний висновок: мислення Е. Андіївської кінчається лінією пояса. А чи ви й далі переконуватимете нас, що вона геніяльна? Ну, а Бога, дорогі панове, ви так таки й не боїтесь? Шкода, бо напевно в пеклі будете. Чи ж є за кого й за що йти в пекло?

Оце, мабуть, і все. Дехто скаже: чи конче бути аж таким безжальним? Чи не можна б це саме сказати... ніжніше? Ні, не можна. Бо культурна людина мусить висловлюватись точно, а крім того, є люди, які не чують, якщо до них промовляти «страшно академічно».

Повторюю: не полемізую з Е. Андіївською, а з її оборонцями і возвеличниками. Вона має право писати все. Читачі можуть читати також все. Але критики мусять знайти в творі ідею, майстерність, красу, свіжість і силу поетичних засобів і викрити все примітивне, бридке, потворне, дегенеративне. Тоді й найгірший твір не буде шкідливий для суспільства. Тоді піднесеться рівень літератури, піднесеться рівень нашого читача, вироблятиметься його літературний смак, себто буде виправдане існування самих критиків.

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545

(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок

△ ПЕРЕРІБКИ,

△ НАПРАВИ,

△ ПОВНА ГАРАНТІЯ.

Ернест Гемінгвей

Ернест Гемінгвей отримав нагороду Нобля за свої літературні твори, зокрема за оповідання «Стара людина й море», 1954 р. Нагорода Нобля відзначає людей світового значення; принаймні такий задум мали ті, що нагороду установили. З американців у ділянці літератури досі відзначено тією нагородою Перлу Бак, Луїса Сінклера і Віліяма Фокнера.

Рідко коли творчість письменника була так пов'язана з його життям, як у Гемінгвея. Це і є причиною того, що хочемо подати важливіші дати з його життя.

Ернест Гемінгвей народився року 1899 у світовій столиці середньої класи, Чикаго, на його передмісті Оук Парк, яке може похвалитися іншим своїм громадянином, славним архітектором Франком Лойд Райтом.

Батько Гемінгвея — лікар. Мати брала жваву участь у житті Конгреціональної церкви і, між іншим, бажала розвинути в сина музичний талант. Крім Ернеста, у родині був ще один син і чотири дочки. З батьком Ернест часто ходив ловити рибу й на полювання, отримавши вудку на третьому році життя, а рушницю на десятому. Рибальство та полювання були улюблені батькові спорти.

Подружжя не було гармонійне, доказом чого є хоча б і те, що Ернест хлопцем двічі тікав з дому, заробляючи на життя миттям посуду і боксуванням, працею на фермі. Батько наклав на себе руки 1928 р. Своє ставлення до батьків Гемінгвей показав в оповіданні «Доктор і його дружина», у якому дав перевагу чоловічим героям. Закидав батькові, що не вмів хлопцеві з'ясувати статевого питання, обмежуючись до гігієнічних порад. У гімназії Ернест був дуже рухливий та віддавав багато уваги спортові; навчився плавати, грав якийсь час у гімназійній оркестрі, брав участь у грі м'ячем, навчився шоферувати і боксуватися. У боксуванні зломано йому носа та ушкоджено око на ціле життя.

Його письмові вправи з англійської мови звернули увагу вчителів, які давали йому добрі поради. Йому доручено редагування гімназійного часопису, у якому він писав шкільні новини. Можна сказати, що Гемінгвей започаткував свою письменницьку працю на 16-тому році життя. Хоч як дуже бажав відзначитись у спорті, але вродився не спортсменом, а письменником.

Року 1917 Америка приступила до війни. Гемінгвей, закінчивши гімназію, жадний пригод і повен енергії, вирішив вступити до війська, щоб виїхати в Європу. Пробирав зареєструватися у різних місцях, але його відкинули дванадцять разів через ушкоджене око. Виїхав до Канзас Ситі, мабуть, літом 1917 р., щоб працювати репортером місцевого часопису. Хоч працював там недовго, — трохи більше півроку, — але мав там добрі поради редакторів, що дуже підвищи-

ли його журналістичну вправність. Радили йому писати короткими реченнями, короткими відступами. Більше писати про бачене, аніж підслухане, не вживати шаблонних прикметників, як, наприклад, «грандіозний» тощо, не вживати застарілих висловів, бути позитивним у висновках, вживати якнайменше негаций і дбати про енергійність стилю. (Чарлз Фентон, ст. 21).

Весною 1918 р. удалось Гемінгвеєві виїхати до Італії на працю в госпіталях. У липневу ніч 1918 р. над Піавою, ранив Гемінгвея австрійський шрапнель. У його тілі знайдено тоді 285 шматків металу. Гемінгвей був ранений в обидві ноги, руки, в природження, а передусім тяжко в одну ногу, що привело до знищення чашечки коліна. Його нагороджено другою найвищою італійською медалею. Якийсь час не міг спати вночі без світла і більше спав удень. По повероті з Італії, сприйняв батьківщину в дещо іншому світлі, на що вказують такі його оповідання, як «Родинний дім» і «Дводжерельна ріка». Передусім з любов'ю поставився до рідного краю. Пізнав докладно рідні околиці, ловлячи рибу і полюючи.

Шукаючи праці в Чикаго, дістав посаду редактора часопису кооперативного товариства, власник якого Герісон Паркер, обманув вісімдесять одну тисячу людей на декілька мільйонів доларів. Пізніше, по проголошенні банкрутства, цей же власник об'явив себе президентом новооснованої церкви. Гемінгвей покинув працю і почав писати явно про обманство. З цього залишилося в нього на все життя недовір'я до деяких явищ американського фінансового життя, він почав думати: кому віддаєм свою працю?

В Чикаго Гемінгвей підпав під літературний вплив Шервуда Андерсона, твори якого здобули собі чимало популярності, особливої уваги між ними «Вайнбург Огайо». Андерсон між проблемами людини ставить на перше місце статево-проблему, яку він поєднував з містикією. Помітно ще в нього й багато сентименталізму у ставленні до американських тубільців-індійців. Андерсон вплинув на Гемінгвея своїм ясним стилем і мовою, взятою з життя. Але він скоро визволився з-під цього впливу та на містицизм і сентименталізм Андерсона (на його твір «Темний сміх») написав сатиричний твір «Весняні води». Критик Тейт вважає цей твір дуже вдалим.

Із Чикаго Гемінгвей з дружиною (одружився в 1921 р.) виїхав до Торонто в Канаді, де працював репортером щоденника «Стар». Умови праці мав добрі, тут він здобув собі таке довір'я редакторів, що його, двадцятилітнього, вислали в Європу. У Європі Гемінгвей мав інтерв'ю з Клемансо, Муссоліні та Чечеріним. Зразком політики він вважав Клемансо. Якось відразу не злюбив Муссоліні та назвав його поганою людиною, хоч визнав за ним великий організаторський та-

лант. Був на конференції в Генуї і тут завважив загрозу комунізму в Італії. Звітував перебіг конференції в Льозанні, де полагоджувано грецько-турецький спір. Ця справа була йому відома, бо був свідком відходу греків з Малої Азії. Тоді греки поламали ноги худобі, якої не могли забрати з собою, як про це читаємо в Гемінгвеев-ім оповіданні «На побережжі Смирни».

У Льозанні між журналістами познайомився з Віліямом Боліто Раслом, визначним журналістом з Південної Африки, який увів його в тайники політичної думки. До Льозанни ж прибула з Парижу і його дружина Гедлі Ричердсон. У неї на одній із станцій Парижу вкрадено портфеля, а в ньому всі чоловікові твори. Це була важка втрата: деякі твори пропали назавжди. Гемінгвей залишився в Європі на кілька років. Перебував переважно в Парижі, а також у Форальбергу і в Рурі. Пожити якийсь час у Парижі уважав konieczністю для кожної молодої людини, щоб закінчити освіту (Фентон. ст. 210). У Парижі мешкав на піддашші в домі, в якому помер видатний поет Поль Верлен. Гемінгвееві доводилося й голодувати. Американські часописи і журнали почали друкувати його твори аж з 1927 р. Перші його поетичні твори появилися в німецькому «Квершніт». У Парижі познайомився з американською письменницею Стейн, з письменниками Езрою Павндом, Медаксом Фордом і ще з деким. Стейн наголошувала значення повторень як стилістичного засобу, а також користування простими реченнями в прозі. Павна давав перевагу самим іменникам (без прикметників).

У Парижі Гемінгвей вважався між американцями як многонадійний письменник. Року 1923-го видано його «Три оповідання й десять поезій». Наступного року вийшла збірка його оповідань «Наш час», яку перевидано в Нью-Йорку 1925 р. Твір «Сонце також сходить» (фіеста) вийшов з друку 1926 р. З важливіших його творів є такі: «Прощай, зброе», «Смерть по полудні» (1932), «Зелені узгір'я Африки» (1935), «Багаті й бідні» (1937), «Еспанська земля» (1938), «По кому дзвін дзвонить» (1940), «Через ріку і під дерева» (1950), «Стара людина й море» (1952) і «Небезпечне літо» (1960). Видано також і чимало його оповідань під заголовком «Оповідання Ернеста Гемінгвея». Оповідання «Не в сезоні» відображає його перший розвід (1925), а оповідання «Коротке та щасливе життя Франса Мехамбера» і «Сніги Кіліманджаро» — його другий розвід (1935). Оповідання Гемінгвея мають вартість своїм стилем. Особливої уваги варте оповідання «Натуральна історія мертвих».

**

Гемінгвей вернувся до США 1927 р. і оселився у Кій Вест, на Фльоріді, де жив до 1938 р. Вїздив до Еспанії та Африки і наслідком тих поїздок міг написати «Смерть по полудні» і «Зелені узгір'я Африки». В сорокових роках переїхав на Кубу і оселився в околиці Гаванни, на власному п'ятиакровому хуторі, де були мешкальні будинки, череда псів і котів, табун голу-

бів та кілька корів. Мав у себе кухаря, шофера, декілька городників і хлопців до послуг та керманича невеликого корабля.

Гемінгвей полював та ловив рибу. Брав участь у рибальському конкурсі і, звичайно, вийшов переможцем. У 1934 р. спіймав 500-фунтового марліна. На честь Гемінгвея названо ново-знайдену породу риби — «гемінгвей». У часі громадянської війни в Еспанії Гемінгвей зорганізував амбулянс коштом 40,000 доларів і сам вїхав у характері кореспондента в Еспанію, стаючи по стороні республіканців. Драма «П'ята колони» і повість «По кому дзвін дзвонить» відзеркалюють події тієї війни.

В часі другої світової війни, в роках 1942 — 1944, Гемінгвей патрулював своїм кораблем, — із залогою в 9 осіб, з радіостанцією і потрібною зброєю, — між Кубою і Фльорідою. Американська влада висловилася з признанням про це дворічне патрулювання, нагороджуючи Гемінгвея медалею за його звітлення про рухи німецьких підводних човнів.

Весною 1944 р. Гемінгвей вїхав до Європи як часописний кореспондент при англійській авіації, з якою перелітав Францію перед її визволенням. У Франції як кореспондент діяв в одній частині американської армії. Мав зв'язки з французьким підпіллям. Одним з перших дістався з групою вояків до Парижу, докладною інформацією уможливаючи вхід частин генерала Лекларка до столиці Франції. Брав також участь у кривавій німецько-американській битві у Гюртген Вальд, у якій, як пізніше писав, непотрібно наложило голову чимало першорядного американського війська. В часі другої світової війни Гемінгвей був ранений, у нього було перебито п'ять ребер та ушкоджено голову. Року 1945-го вїхав як часописний кореспондент, з новою дружиною (Мері Велч) до Китаю. Згодом, у п'ятдесятих роках, облетіло світову пресу повідомлення про драматичне полювання Гемінгвея в Африці, що в ньому він був поважно пошкоджений. Надалі міг писати тільки настоячки. Погіршення здоров'я довело до великого пригноблення, а далі й до самогубства (літом 1961).

**

Майже всі визнають велику вартість оповідань Гемінгвея. «Нью-Йорк Таймс» у 1925 р. писав, що вони є тріумфом чистої об'єктивності. Письменник старався показувати дії, не коментуючи їх, він бажав, щоб факти самі про себе говорили та збуджували відповідні почуття. Американські редакції, призначені до оптимістичних оповідань, довгий час відмовлялись друкувати його оповідання, закидаючи, що вони терпкі й сумні.

Звідки така реакція на світ у Гемінгвея? Відповідь одна — особиста, і як наслідок його спостережень. Дивлячись на оточуючу природу, здається, що Бог наділив людину раєм. Таким раєм мала бути й Америка. Та люди зробили з країни не рай, а щось інше. Таку реакцію на втраченню раю бачимо у Марка Твейна, у його

твори «Гекелбери Фін». Мордів у творі чимало. Герой твору Фін — хлопець жвавий, відважний, з серцем для ближніх, але й сумовитий. Він стає на прох з своїм оточенням і бажає волі для негрів, бачачи в них людей. У Гемінгвея місце негрів зайняли індійці. Мабуть, між індійками знаходив перших любов, тим більше, що не охоплених правною обороною. Між індійцями був свідком трагічних подій, які згодом змалював у оповіданні «Індійський табір».

Сказано, що Гемінгвей взяв начебто героя Марка Твейна і показав його реакцію на оточення в наш час (П. Янг, ст. 227—234). Ніком назвав Гемінгвей свого героя. Це вже дозрілий хлопець, а то й дозрілий чоловік, бо дівчата беруть участь в його житті. Статева проблема стає дуже важлива. Вона є причиною різних аномалій: злочинів та заразливих хвороб. Цю проблему порушує Гемінгвей у таких оповіданнях, як «Просте запитання», «Мир Вам, Панове», «Узгір'я, наче білі слони», «Читач пише» та інші. На особливу увагу заслуговують оповідання з життя Ніка — «Велика дводжерельна ріка» і «Змагун». Перше з цих оповідань написане реалістичним стилем і манить веселого кольорів. Гемінгвей висловився пізніше, що це Сезан навчив його малювати краєвид. Оповідання «Велика дводжерельна ріка» сповнене любов'ю до описаної країни, околиці, у якій Гемінгвей провів молодечий вік. Герой, хлопець-мандрівник, залишив іншим думання, а для себе вибрав життя серед розкішної природи, на ловлі пстругів. Це наче скалічений життям шукає ліку в природі: люди поранили його і наче прогнали. Оповідання «Змагун» цікаве пригодою. У ньому введено двох героїв — Бакса і Едса, яких відповідниками у Твейна є Дюк і Доден.

Гемінгвей висловився про твір Марка Твейна «Гекелбери Фін», як про найбільший твір американської літератури, і що вся американська література бере з нього початок. Можна сміло сказати, що творчість Гемінгвея натхненна цим твором як щодо змісту, так і щодо стилю. Розговорну мову, яку він знайшов у Твейна, розвинув у літературну. В обох авторів відчуття природи. Вони протиставляють оточенню, світові насильства і зла. Вони залишають бруталне життя, повне страхіть та безвихіддя і йдуть на води, наче шукаючи Нірвани. Вода в них часто зображає смерть. Їм ніщо не страшно на шляху до краєцога.

З життя спорту, якому Гемінгвей присвятив велику увагу, маємо такі чудові оповідання, як «Непоборний» (Боротьба з биками), і «Великих п'ятдесят (Боксування)». З життя гангстерів Гемінгвей написав оповідання «Убивці», на яке часто посилаються, як на найоб'єктивніше його оповідання щодо стилю. З життя повій написав — «Світло світа» і «У поклоні Швейцарії».

До макабричних оповідань Гемінгвея зачислили б ми оповідання «Альпійська ідилія» і згадане вже раніш «Натуральна історія мертвих». Дехто називає найкращими оповіданнями Гемінгвея «Коротке і щасливе життя Франса Мекамбера» і «Сніги Кліманджаро».

Першу свою повість («Сонце також сходить») написав Гемінгвей, як сам пізніше писав, не уявляючи собі суті повісти. Дехто твердить (між іншим, критик Гелидей), що стилєво це найкраща повість Гемінгвея. Йде про те, що зміст і стиль у ній цілком згармонізовані. У ній переважає коротке речення; іменники самі за себе говорять, не потребують допомоги прикметників. Дії промовляють самі за себе, без зайвих коментарів. Конкретність цілком панує і тому барвистий образ подій.

«Сонце також сходить» названо повістю джазового віку. Людина в ній добре їсть, п'є і ганяє за любов'ю. Це американські і грецькі інтелектуали по першій світовій війні, мабуть, у 1925 році в Парижі і Іспанії. Їх названо втраченим поколінням, бо вони втратили мету життя. Вони матеріально добре заособлені, подорожують і насичуються враженнями, любуючись краєвидами, а передусім п'ють. Між ними воєнний інвалід в характері журналіста, Джек, ранений в природження і тому статево імпонетний. Він у центрі твору. Приятелює з англійською аристократкою Леді Брет, та ця приязнь тільки платонічна, бо він не може задовольнити її, тим більше, що вона ще й німфоманка. Вона втратила чоловіка на війні, невдоволена другим подружжям і старається про розвід. Подобатися їй бажає американець (жид), Кон, багатир і добрий боксер. Але він успіху не має, хоч і як намагається відігравати передову ролю в товаристві. Замість Кона вона вибирає матадора Ромера, але на короткий час. Вкінці приймає, як нареченого, Майка Кемпбела. У творі маємо яскравий образ боротьби з биками в Іспанії. У повісті змалювано дії протягом трьох місяців. Провідна ідея твору — все проминає, тільки природа вічна.

«Нью-Йорк Таймс» писав про знаменитий стиль цього твору. Г. Кенби добачував у ньому прикмети першорядного журналістичного звітодавця. Бейкер (ст. 93) доглянув трагічні тони твору. Він нагадує йому твір Шекспіра «Тройл і Кресида». Ферел також думає, що це найкращий твір Гемінгвея.

Другий визначний твір — «Прощай, зброе». Його визнано найкращим американським твором про першу світову війну. Місце Джека зайняв тут поручник Генри з американського амбулянсу. Сказано, що цей твір ще більше про одну особу, ніж попередній. І цей твір писаний в першій особі. Збільшено в ньому число монологів і коментарів автора. Більше в ньому руху, бо він охоплює вже дії трьох років. Американець, поручник Генри, ранений на італійському фронті, закохується у госпітальну сестру Катерину Барклі. Любов допривадила до вагітності, а та до пологів, у яких згинула мати й дитина. Катерина не бажала офіційного подружжя, бо це, згідно з військовими приписами, примусило б її залишити госпіталь. Пологи відбулися в госпіталі в Швейцарії, куди вона втікла з чоловіком, не бачачи глузду дальшої боротьби. Генри кинув фронт, чим зломив одну із суспільних основ. Любов не принесла йому щастя, а привела до трагічної ізоляції.

Італійці виявилися поганими воєнками, зате

їхня прифронтова жандармерія дуже відважна щодо дезертирів, з яких розстрілювала передусім вояцьку старшину. Жандармерія і каварняні дівчата — це найбільші тодішні патріоти Італії. На фронті процвітала проституція; навіть госпітальний лікар заражений. Автор дає пропам'ятний образ відвороту італійської армії з-під Капоретто. Між героями помітніші: італійський лікар, військовий священик, старий граф та госпітальна, дуже ригористична адміністраторка, тому, що сама не могла знайти любовника.

Автор захоплений італійською талановитістю в мистецтві — виявленими творами в малярстві, різьбі і архітектурі.

Кажуть, що правдиві письменники не пишуть ані алегоричних, ані символічних творів, але що справді добрі твори надихані символами й алегоріями. Карло Бейкер пише, що «Прощай, зброе» можна читати, як реалістичну картину. Та ця оцінка твір звужує, бо він дає щось більше. Наприклад, Бейкер (ст. 102) у ньому знаходить протиставлення «дому» і «не-дому». «Поняття дому поєднане тут з горами, сухим, холодним кліматом, з миром і спокоєм; з любов'ю, гідністю, здоров'ям, щастям, добрим життям та з починанням Бога, або відчуттям Його. «Не-дім» поєднаний з долами, з дощем та мрякою; з непристойністю, негідністю, хворобою, терпінням, нервовістю, війною, смертю і з нерелігійністю». Герої твору, закинуті в далекий край, відчули цей контраст. Бейкер (ст. 123) завважив, що поєднання натуралістичного складника із символічним у Гемінгвея — це, мабуть, тріумф його практичної естетики. М. Гелидей (ст. 207) завважив, що символізм — складник оповідної методи Гемінгвея.

«Смерть по полудні» — вислід гемінгвеевих спостережень боротьби з биками в Іспанії. Боротьба з биками — національний спорт в Іспанії. Хоч як Іспанія відома своїм католицизмом, але Гемінгвей бачить одну з головних прикмет еспанців — гордість, яка в основі суперечна з християнською ідеологією. Почуття чести вирізняє еспанців між народами. В них добачив ще зависоко розвинений індивідуалізм і сварливість.

Гемінгвееві довелося чимало терпіти в житті — фізично й духово. Він зацікавився ставленням людини до смерті, в обличчі якої сам не раз бував, або тоді, коли позбавляв життя рибу чи звіря.

Боротьба з биками це єдине мистецтво, у якому мистець буває смертельно zagrożений, або й гине. Гемінгвей посилається на слова переможця Наполеона, Велінтона, який сказав, що це брехня, коли хтось твердить, що в бою не боїться смерті. Так виникає потреба при звичаюватися до цього явища, і еспанці те й роблять, задовольнюючи одну з життєвих конечностей. Автор не сантименталізує з убиттям биків; вони мають бути вбиті, тільки в можливо найкоротшому часі.

На жаль, на тисячу п'ятсот убитих биків, він бачив тільки чотири випадки удалого вбиття; тому можна сказати, що це мистецтво в Іспанії дегенерується.

Гемінгвей високої думки про матадорів, і найліпших з них прирівнює до найславніших пи-

сьменників, як Сервантес і Льопе де Вега, і до таких малярів, як Гоя і Веласкес — як рівних у гідності і славі. Твір інформує докладно про боротьбу з биками, і мав, передусім в Англії, дуже прихильну оцінку. «Таймс Літерери Саплемент» від 8 грудня 1932 р. писав: «Гемінгвееві належить велика похвала за з'ясування техніки боротьби з биками». Мелкем Кавлі твердить, що це «найкращий твір про боротьбу з биками англійською мовою».

Твір стоїть на межі репортажного опису і літератури. Дехто висловлював погляд, щоб Гемінгвей не марнував часу на такі речі, а обдаровував людство тільки літературними творами.

Ще більшу догану Гемінгвееві висловлено з приводу появи «Зелені узгір'я Африки» — вислід полювання в Африці. Дехто назвав його вправами гімназиста в писанні. «Нью-Йорк Таймс» від 27 грудня 1935 р. писав, що це найкращий твір про полювання на велику звірину. У творі автор висловив свій погляд на американську світову літературу. Гемінгвей захоплений безпосередністю одного африканського племені, а саме здатністю зразу заприязнитись з незнайомими. Він висловлює свою любов до країни, при чому більш любується самим краєм, ніж людьми. Своє перебування в Африці зараховує до найкращих хвилин свого життя.

Переходимо до твору «Багаті й бідні» («Да гев енд нат ту гев»). У час депресії (1935) уряд занедбав справу ветеранів так, що в час гурагану на Флориді деяка кількість працюючих там ветеранів затонула. Справу порушив Гемінгвей у пресі, але ця справа не давала йому спокою і він порушив її ще раз у творі «Багаті й бідні». Не кожному в Америці ведеться добре. Негр працював, заробляючи денно по доларові. Безробітні одержували допомогу п'ять з половиною доларів тижнево. Герой, хоч заробляв моторовим чозном 35 доларів денно, ідучи з прогульковцями на риболовлю, почав заробляти, крім цього, перепачковуючи алкоголь в Америку, транспортуючи робітників, а також даючи допомогу кубинським революціонерам в їхньому грошовому грабунку. Герой умирає від ран, залишаючи жінку з дочками. Гемінгвей має нагоду описати інтелігентську верству і стверджує, що його герой своєю жертвою для родини й відвагою вищий за zdeгенерованих інтелігентів. Також дружина героя, Марія, в очах читача стоїть вище від амбітних та егоїстичних інтелігенток. Події відбуваються між Кій Вест і Кубою. Кій Вест названо Гібральтаром Америки: таке важливе і складне життя проходить у ньому. Герой повісти названий звичайним диким злочинцем, убивцею, але дехто запевняє, що він рідний брат колишніх перодиків у здобуванні континенту, що подібними методами посувалися вперед та збагачувалися.

Твір має також розділ про ловлю риби. Цю частину можна вважати начерком до пізнішого твору Гемінгвея — «Стара людина й море».

«Багаті й бідні» — це експериментальний твір, складений з кількох самостійних фрагментів, тому не згармонізований в цілості, але має свої вартісні гемінгвеевські прикмети. Передусім

герой приходиться до переконання, що нічого не вдіє сам, що треба громадою братись до діла.

Для легшого зрозуміння повісти «По кому дзвін дзвонить» згадаємо драматичний нарис «П'ЯТА КОЛОНА», писаний Гемінгвеем в часі облоги Мадриду. Американська багачка хоче здобути за чоловіка інтелігента, що записався до міжнародної військової бригади. Вона хоче вирвати його з рядів військових і вернутися з ним в Америку. Інтелігент вирікається інтелігентної багачки і залишається при бригаді, щоб боротись, як він думає, за ідеали демократії. Найхарактернішою прикметою твору є монологи.

Твір «По кому дзвін дзвонить» виріс зі спостережень громадянської війни в Іспанії. Герой твору, викладач еспанської мови в університеті Міннесоти, Джордан. Він працює в користь республіканців; узяв на себе обов'язок нав'язати контакт з підпіллям, яке допомогло б йому зірвати моста. Знищення моста мало дати змогу розпочати наступ на важливому відтинковому фронті.

Джордан натрапляє на селян, між ними й на циган, що наживши на війні коней і мулів, бажали зберегти їх для себе. Вони вже запримітили перевагу фашистів, передусім у летунстві, і вже дехто з них, наприклад, їх провідник Пабльо, починає бути «неутральним», щоб зберегти власну шкіру. Між підпільниками є світлий тип католика Ансельмо, що стає помічником Джордана. Цей католик не вбив би жодного звіря даром, а людей убивав би, коли це потрібно. Це один з цікавих Гемінгвеевих персонажів.

З Пабльом пов'язана одна жорстока подія: винищення місцевих фашистів при переборі влади. Республіканці, вишикувавшись у два ряди, звели фашистам проходити серединою, убивали проходячих і скидали їх у пропасть. Між фашистами були люди Богові духа винні, як, наприклад, голяр, та їх зачислено до фашистів і вони мусіли ділити їх долю. Про цю подію розповідає Пабльова дружина, Піляр, вища характером за мужа, але й вона в скрутному становищі мусить погодитись на його провід.

У цій групі є дівчина Марія, батьків якої вбили фашисти (батько був головою громади). Її саму звалтували і обгололи голову. Марія закохалася в Джордана. Він покохав її теж. Джордан передчуває свій трагічний кінець і бажав би у взаєминах з дівчиною насититись життям. Вона цілком підкорилася йому, аж до втрати власного Я. Вона вірить, що й по смерті творитиме з ним духову цілість, тому що на землі з ним фізично й духово з'єднана. Зірвання моста вдалося, але тому що Пабльо вжив багато вибухового матеріалу, то при операції загинув Ансельмо. Джордан умирає від внутрішньої кровотечі. Він ще перед смертю вбив кількох фашистів. Ще до зірвання моста описано оборону одного узгір'я, яке пізніше здобули фашисти.

Екзекуція фашистів, оборона узгір'я і зірвання моста — найсильніші картини повісти.

Цікаво, що в обох таборах гаряче моляться. Республіканці моляться за перемогу, фашисти моляться по полягких. Республіканці були під кермою російських більшовиків. З еспанців лише

ті доходили до найвищих військових щаблів, що хоч трохи навчилися російської мови. Герой повісти Джордан на службі республіканців тому, що він за республіку, але він не комуніст. Співпрацював з комуністами, бо бачив у них найдисциплінованішу групу. Його відвага, послідовність, знання військової справи, вірність справі до кінця є рисами зразкового американського вояка. Дія твору проходить впродовж трьох днів. Багато прихильників таланту Гемінгвея запевняють, що це його найкраща повість. Трагічне становище героя вражає читача.

Та не бракує й негативних голосів про цю повість. Комуністичні видання в Нью-Йорку поставились вороже до твору. Католицька критика висловила, що незвичайний талант Гемінгвея, виявлений у цій повісті, може принести шкоду своїм впливом на молоді, даючи яскравий образ співробітника з комунізмом. Критик Альфред Казен вважає цей твір за найслабший між творами Гемінгвея. «Америка» з 23 листопада 1940 року писала, що віртуозність вжито для злої цілі, але що технічно твір знаменитий, що бойові сцени такі живі і яскраві, як тільки словом їх можна зобразити. Критик Гелідей, розглядаючи формальну сторінку твору, завважив, що твір писаний в третій особі, себто в намаганні досягнути об'єктивності, але що в ньому стільки монологів і завваг автора, що вони кількісно перевищують авторські ремарки у трьох попередніх Гемінгвеевих повістях, взятих разом. Гемінгвей користується тут побічними реченнями для вислову складних явищ. А це вже не гемінгвейський стиль. Гелідей зачисляє цю повість до визначніших творів автора. Карлос Бейкер відзначає, що твір побудований у формі концентричних кіл, подібно до амфітеатру для боротьби биків, з якого скрізь можна оглядати дію, що відбувається по середині площі. Це перший твір Гемінгвея, що мав великий успіх: півмільйона примірників розійшлося в короткому часі.*)

(Закінчення в черговому числі)

*) К. Бейкер подає, як кількісно появлялися твори Гемінгвея. Ось його зіставлення: "Три оповідання й десять поезій", Париж, 1923 — 300 примірників, "В наш час", Париж, 1924 — 170 прим.; "Весняні води", Нью-Йорк, 1926 — 1250 прим.; "Сонце також сходить", Нью-Йорк, 1926 — 51050 прим.; "Прощай, зброе", Нью-Йорк, 1929 — 31,000; 8,000; "Смерть по полудні", Нью-Йорк, 1932 — 10,300 пр.; "Зелені узгір'я Африки", Нью-Йорк, 1935 — 10,350 пр.; "Багаті й бідні", Нью-Йорк, 1937 — 10,130 пр.; "П'ята колона", Нью-Йорк, 1938 — 5,350 пр.; "По кому дзвін дзвонить", Нью-Йорк, 1940 — 75,000; 491,000; 500,000 пр.; "Через ріку та під дерева", Нью-Йорк, 1950 — 75,000 пр.

Деякі слова про заробітки Гемінгвея (беремо з твору Мелкема Кавлі): "Перемавнт" заплатив йому 150,000 дол. за фільмування "Прощай, зброе", "Твентіес Сентчурі" за фільм "Сонце також сходить" — 125,000 дол., Гемінгвееві пропонувано півмільйона дол. за фільмування твору "Через ріку та під дерева", але він відкинув цю пропозицію, вважаючи розмір гонорару за недостатній.

З НОВИХ ПОЕЗІЙ

• • •

Не світить сонце в Голубій Савої
 І зелень блякне на її землі...
 Розбилися у полі наші вої,
 Немов ріка на тії ручаї.
 Розбилися і мстою вмились, —
 З роздору кісткою пішли у світ,
 І гет у ньому натворили,
 І втратили один політ
 До вимріяної оази,
 Де хліб насущний і вода
 Лиш живлять тих, що ходять разом,
 Не як розбита череда
 У дикім полі.

Ну й сидіте
 На часу вихорних пісках,
 І воріженьків не судіте,
 І не клянїте, що наш шлях
 Вони погнули і побили
 І в нім зав'язли наші сили.

ЗУСТРІЧІ З МАТІР'Ю

Як тільки почну підпливати
 До теплого сну ручая,
 І сниться... і сниться вже мати,
 Згорьована мрія моя.
 З обличчям блідим, аж зеленим,
 Уходить в чужинний мій дім
 І кидає скорбно на мене
 Утомленим зором своїм.
 «Добрідень, мандрівнику гожий,
 Добрідень чужиннику мій!
 Я знову і знову приходжу
 У дім задалечений твій».
 Погляне тужливо і плаче,
 І сльози, мов бризки, летять:
 «Я з горя вже світу не бачу
 У чорному вирі життя.
 Іще у минулому році
 Я мала городець, курей,
 Тепер вже ні їх, ні городця,
 Тепер — мов живу без очей.
 І темно у нашому раї,
 Ні слів, ні думок, ні пісень...
 В колгоспі я ледь заробляю
 За тиждень один трудовень.
 У хаті обсипались стіни,
 Ізсунувсь солом'яний дах
 І в купі оцій без упину
 Лиш сови ридають в п'ятьмах».
 І мати хустинку підносить
 До вицвілих синіх очей:
 «Ой, сину мій русоволосий,
 Зблуканий сину!» рече.
 «У хаті замерзло... Умиться

Нема чим у смутку й журбі.
 На четверо вбога спідниця,
 А чоботи... жодних чобіт.
 Хурделиці хвища і холод
 Крізь стіни голосе і дме.
 Комуни ненаситний голод
 З'їдає дочок і мене.
 Та ми ще здорові і дужі,
 І встоїмо так ще не рік...
 Ми плачемо тільки і тужим,
 Що й тут ви плекаєте гріх,
 Що й тут живете ви у згубі
 І брата ненавидить брат...
 То з чим же повернетесь любі
 До вицвілих батьківських хат?»
 І мати рида-умліває
 Із криком одчаю в очах:
 «Молю вас, синочки, благаю
 Усім, чим боліє душа, —
 Не шліть нам з чужини нічого,
 Ні шовку, що маєм розцвів,
 Ні звоїв сукна дорогого,
 Що кида комуно у гнів.
 За гроші ці краще купіте
 Розумні і мудрі книжки,
 І мудрість, як промені літом
 Вбирайте у душі тяжкі.
 І знищіть зернини зухвалі,
 Що родять неприязні жах,
 Щоб я не ходила в печалі
 Ночами по білих світах».

* * *

Затужили срібні ясені...
 Не ходити по моїй землі мені.
 Не ходити в золотих степах,
 Не глядіть на тополевий шлях,
 Що спрямовує зіниці
 У шовкову далечинь,
 Звідки спалахом жарптици
 Неба раннього червінь
 Розгоряється і дзвонить
 В золоті дзвінки пшениць,
 І на буйногрових гонах
 Гучно грають арфи птиць.
 Та над ними тужать ясені...
 Не ходити по моїй землі мені,
 Не ходити в золотих степах,
 Бо між нами — кров'ю сплилий стяг.
 А хочеться поглянути
 На землю ясну,
 Щоб загасить вже рани ті,
 Що в серці ношу я
 Чужиною глибокою,
 Де й свої — чужії,
 Між якими, нівроку я,

Скоро спопелію
І розплинуса в розмаї
Одинцем вовіки,
Тільки сонце привітає,
Мій друг ясноликий.

РОЗМОВА ПРО ПРАВДУ

Чи правда не ясніш від злата
І не страшніша, як видюча смерть?
За правду був наш Бог розп'ятий,
За неї розпинають і тепер.
За неї вам на шию, як петлі намисто,
Ганьбу надягнуть рано чи смерком,
За неї вас назвуть фашистом,
За неї вас назвуть большевиком
І викреслять, як з книжки слово,
вас з суспільства,
І в мряку упадете ви і ваша сім'я,
І ляже вам на карк палюча пімста,
Як вулканічної лавини течія.
І тільки буде вітер у проклятті
Луну од ваших слів носить...
Тому лиш можна слово — правда —

уживати,

Але не можна правди говорити.
І роблять так її апологети,
Що в них в житті лиш животіти суть.
Але на світі є розбійники-поети,
Які прилюдно з нею йдуть,
Які несуть її в руках, немов жарини,
Не боячись, що шкіра злізе з рук,
І що ходитимуть вони в вінку з шипшини,
І що навколо них гудітиме
і колахатиметься брук.
Але життя не тут — за ясным небозводом,
У сивій вічності, що проліта, як мить,
Тому нам тут крім совісти нема чого
знаходить
І окрім тіла тлінного нема чого губить.

* * *

Доживаю віку на чужині
І додумую своєї думи нить...
Скоро вже мій день у хмаровинні
Блискавкою блисне й відгримить,
І зберуться коло мого праху
Недрузи лукаві і слізні —
Відпровадити мене останнім шляхом, —
Я ж сміятимусь із них в труні,
З землячків моїх, що перепони
Ставили передо мною в ряд і в два,
Щоб глушити голос мій стодзвонний
І гасити віщії слова.
Та за мене янгол мій промовить
Грізне слово, як вогонь, до них:
«Не судіте мертвих добрим словом,
А судіте ним лише живих!»
І розлізуться вони червою
В нори, дупла і у затхлий хмиз,

І змішаються із прілою листвою,
І їх дух не бризне з неї в вись.
Я ж устану дужо над землею
І огорну поглядом весь світ,
І долину піснею над нею
З заходу у батьківський мій схід.
І співатиме її мій люд у шквалах,
І у світлі і в густій імлі,
І покільчиться між ним, як зерно, слава,
Що не марно жив я на землі.

ФЕСТИВАЛЬ ЕТНІЧНИХ ГРУП

На закінчення Всеканадійської національної виставки в Торонті — 2 вересня ц. р. — відбувся на терені виставки (Гренд Стенд) великий фестиваль пісні й танцю різних етнічних груп — будівників Канади. У фестивалі взяло участь 850 аматорів з таких етнічних груп канади: індійці, угорці, японці, китайці, шотландці, поляки, австрійці, німці, швайцарці, словінці, словаки, ірландці, латвіші, литовці, тринідадці, італійці, хорвати й українці. Найчисельнішою групою була українська, зустрінуто бурею оплесків і вигуків. Українців представляв чоловічий хор "Прометей" з Торонта і танцювальна група "Чайка" з Гамільтону. На фестивалі промовляв голова міста Д. Самервіл, керував концертом Джон Фішер — голова комітету по вшануванню сторіччя Канади.

Крім українців, дуже мальовничими й якісними щодо програми й виконання групами були словаки й хорвати.

МОЖНА ПРИДБАТИ ТАКІ КНИЖКИ

В. ЧАПЛЕНКА:

МУЗА, збірка оповідань	\$0.75
ЧОРНОМОРЦІ, історичний роман	\$3.00
ІСЬКО ГАВА, сатирична поема	\$0.50
ПІВТОРА ЛЮДСЬКОГО, повість	\$1.50
ЗОЙКА, збірка оповідань	\$1.50
УКРАЇНЦІ, повість	\$2.50
ЗАГИБІЛЬ ПЕРЕМІТЬКА, повість	\$2.50
ДЕЩО ПРО МОВУ, збірка статей	\$1.00
ПРОПАЩІ СИЛИ (укр. літерат. 20-их р.)	\$1.50
УКРАЇНСЬКА ЛІТ. МОВА (укр. мова в українській державі 1917 - 1920 р.)	\$2.50

Замовляти:

V. Chaplenko, P. O. Box 871
Presidio of Monterey, California, U.S.A.

ВИСИЛАЄМО БЕЗПЛАТНО КНИЖКИ

відомих українських письменників, а також збірники «ЕЛЬДОРАДО», «ВОЛОСОЖАР» та «ГРИМ ЗА ЗОРЕЮ» (1963). На поштові видатки просимо додати \$1.00, або \$2.00.

Адреса:

Mr. I. Manylo
P. O. Box 472, Vineland, N. J. U.S.A.

Оксана Драгоманова

(Жмуток споминів)

Порожньо у нас в Аргентині... Одні від'їхали, інші померли, треті — від'їхали і померли.

Виросло нове покоління української інтелігенції, але це — за небагатьма винятками — інтелігенція технічна: лікарі, інженери... Ще не так давно виступало кілька початкуючих поетів, але творчість їхня не тільки не розвинулася, а, навіпаки, завмерла.

Все частіше звертається до спогадів про недавні часи, про людей, яких уже немає між нами.

Спогади про Оксану Олександрівну Драгоманову належать до найсвітліших.

Оксана Олександрівна була людиною висококультурною, з таким діапазоном знань і таким рівнем мистецтвосприймання, який притаманний лише одиницям.

Літературний талант Оксана Олександрівна виявила не стільки у власній творчості, скільки в мистецтві перекладу. Виправдуючи своє прізвище (драгоман-перекладач) робила вона фахові переклади з багатьох мов, бож, крім трьох слов'янських (українська, російська й польська), володіла головними європейськими: французькою, німецькою, еспанською, англійською та італійською.

Але особливо цікавою була вона як співрозмовниця.

Деякі її розповіді — їх би можна було розгорнути в окремі новели — я пам'ятаю дослівно або майже дослівно.

По приїзді до Аргентини, ми (Сацюк, Гаврилюк, Качуровський, Калиновський, Бульдин і ще дехто) створили були Спілку Укр. Науковців, Літераторів і Мистців — за зразком колишньої зальцбурзької (Австрія). Але через ряд обставин, на яких не місце тут зупинятись, діяльність спілки поволі заниділа і врешті звелась лише до святкування іменин членів Спілки.

На одних таких іменинах ми сиділи з Оксаною Олександрівською поруч.

Черговий промовець почав високопарний тост:

— А тепер, панове, вип'ємо за наше жіноцтво, за ці слабкі, тендітні створіння, які...

— Тендітні? — звернулась до мене Оксана Олександрівна. — Я б не сказала. І вперши лікоть у стіл і напруживши біцепс, якому я щиро позаздрив, додала:

— Хай би він попробував покласти мою руку!

І при цій нагоді, поки промовець підносив жіночу ніжність («... вони не мають м'язів, але в їхній ніжності — їхня сила...»). розповіла мені таку історію:

— Ви знаєте, коли я приїхала до Аргентини, тут виходила газета (забув назву). І в тій газеті з'являється проти мене стаття. Пише такий пан Х. (вона назвала ім'я). І в другім числі — знову те саме. Що я — ніяка українка, щоб я йшла до „москалів" і «не пхалась» між українців і тому подібне.

І от зустріла я цього пана на одному вечорі.

Слухайте, кажу, як вам не соромно писати про мене подібні речі. Ви знаєте, — я самотня жінка, заступатись за мене нікому. Так що, коли ви далі будете таке писати, я сама наб'ю вам фізіономію.

«Пані Драгоманова! Пані Драгоманова!»

І відтоді ми — друзі.

Іншим разом розмова зайшла про відомого письменника К., який щойно приїхав до США, перебував у колі їхніх спільних родичів і очаровував усіх своєю неповторною особистістю.

— Якої ви думки про К.? — запитала Оксана Олександрівна.

— Він — людина здібна. — відповів я, не пояснюючи, якого роду ці здібності.

— О. дуже здібна. — підхопила Оксана Олександрівна. І стала розповідати, який він розумний і талановитий.

Через кілька років розмова знову торкнулася нью-йоркських родичів Оксани Олександрівни. І, як це часто буває з людьми старшого віку, вона повторила своє колишнє питання:

— А якої ви думки про К.?

Я не знайшов нічого кращого, як ужити колишню формулу:

— Що ж... він — здібний...

— До чого здібний? — лукаво запитала Оксана Олександрівна.

Після смерті одного з чільних українських діячів Оксана Олександрівна сказала мені:

— А, знаєте, це він уже вдруге вмирає.

— Як удруге?

— Перший раз він помер був ще перед першою світовою війною. Він був адвокатом у Вінниці. І от одного разу — захворів і помер, лікарі сконстатували смерть, відвезли його на кладовище, поплакали, сказали належні промови — і поховали. А вони були багаті люди, у них був свій гробівець. Труну опустили в гробівець, але ляди не замурували, лишили на завтра, а самі пішли до них до дому, справляти поминки. А він лежав під землею, йому стало холодно, і він ожив.

Зсунув віко труни, виліз із гробівця. Вийшов за кладовище, щоб узяти «ізвозчика», а «ізвозчики» побачивши його, по конях та врости.

Він до одного:

— Та що ти мене не пізнаєш?

А той хреститься:

— Та ви ж умерли!

— Так я ожив.

Приїхали додому. А там якраз поминки.

І як тільки пройшла перша хвиля радості, хтось і налив йому чарку.

А жінка:

— Господи! Тільки з труни — і вже до чарки!

— Ну, каже жінко, як не випити на власних поминках, то коли ж тоді й випити!

Хтось із наших критиків у статті про Лесю Українку зазначив, що, живучи в Швейцарії, Леся мала „нагоду опанувати французьку мову”.

— Таж ми ще з дитинства знали французьку мову, як свою власну, — сказала Оксана. — Мене навіть до Франції не пустили через знання французької мови.

Мій погляд виявив, очевидно, стільки здивування, що вона поспішила розповісти все за порядком.

— Це було в Швейцарії. Наша дипломатична місія в Італії лишилась без грошей і припинила свою діяльність. Я вирішила їхати у Францію.

Подала прохання, прийшла до консула по відповідь, а мені кажуть: відмовлено.

— Чому?

— Бо ви подали про себе фальшиві відомості.

— Як фальшиві?

— Ви не написали, що вже жили раніш у Франції.

— Нічого подібного, я ніколи не була у Франції.

— Розкажіть! А звідки б ви могли б мати вашу чудову паризьку вимову?

Так мене й не пустили.

Але мені далі хотілось дістатись у Францію. Через який час, уже в Берліні, я знову пішла до консула.

Сказала, що я — парижанка, що ніяких документів у мене нема, що в Німеччину я потрапила в часі війни (першої — І. К.), а тепер хочу вертатись додому.

— А які у вас докази, що ви справді парижанка?

— Мсьє! А моя паризька вимова!

Він подивився на мене і виписав мені візу.

Одумівська зустріч

31 серпня й 1 вересня на православній оселі "Київ" коло Торонта відбулася зустріч ОДУМ-у Канади і США. Зустрічі різних організацій Канади і США у нас уже стали традицією. В еміграційних умовах це дуже добра традиція, бо вона єднає людей. Вони, як правило, одна на одну схожі. Та коли говорити про цю зустріч, то вона була й відмінною від інших. Зустрічалися переважно одумівці. ОДУМ — молода, порівняно, організація, яка повільно, але впевнено стас на свої власні ноги, виробляє вже свої традиції. Ніякої "опіки" цього разу одумівці не мали — пробували свої власні сил. Якщо так, то іспит складено на відмінно: організовано було все добре, успіх повний, бо понад 500 авт і кілька автобусів на фармі означало поверх двох тисяч учасників. Усюди переважала молодь і діти. Часом здавалося, що американців взагалі більше, ніж канадців, а щодо одумівців, то їх із США було таки більше.

У суботу мала бути забава в Торонті. Та у зв'язку зі смертю великого друга одумівців, і почесного члена ОДУМ-у, визначного громадянина й письменника — Івана Павловича Багряного — забаву відкликали. Замість неї у суботу у театральній залі фарми "Київ" влаштовано жалобний вечір, присвячений пам'яті Івана Багряного. Вечір відкрив голова ЦК ОДУМ-у С. Федоренко, доповідь прочитав співробітник радіо "Визволення" М. Французенко. З декламаціями творів Івана Багряного виступили Д. Романик (дуже добре прочитав "Собачий бенкет") і Валя Родак. Дівчата ланки юних одумівців під керівництвом Валі Родак проспівали пару пісень. Микола Понеділок прочитав власний нарис, присвячений Іванові Багряному, твір, який хоч і не зовсім

вдалий і викінчений, але написаний у ліричних тонах, тому він був тепло сприйнятий публікою. Якщо взяти до уваги, що на підготову цього вечора було лише дві доби, то він був навіть дуже добрим. У всякому разі, це був культурний вечір у повному розумінні цього слова.

У неділю вранці у театральній залі "Києва" відправлено літургію й панахиду. Потім люди собі пообідали, себто "зустрічалися", хто як умів і хто як і з ким хотів. Це теж належить до виховної роботи, бо тут же зустрічались і рідні та приятелі, і земляки з України, люди знайомились, нав'язували дружні зв'язки.

По обіді понад 250 одумівців зібралися і помаршували до трибуни, де мала відбуватися офіційна програма зустрічі. Туди ж пішла й публіка та одумівці без одностроїв. Офіційну програму розпочато вступним словом голови ЦК ОДУМ-у С. Федоренка. Доповіда прочитав одумівець О. Коновал з Чикаго. Виступала дуже симпатична одумівська струнна оркестра з Чикаго під керівництвом А. Степового, потім самодіяльні одумівські групи з Філадельфії (два танці і дві пісні), одумівські декламатори із Сиракуз, США, танцюристи із Бридж-порту, США, і співоча ланка юного ОДУМ-у (дівчатка) з Торонта.

Душею програми був відомий наш гуморист Микола Понеділок, який не тільки дотепно й культурно вів усю програму, а ще і виступив з читанням своїх гуморесок, чим таки буквально полонив усю публіку.

Увечері коло "волоського горіха, що за Тихим Яром", відбулася вагра. Старших громадян уже було мало — переважали одумівці. Співали всі. Співали гарно, нормальних пісень. Приємно вражала відсутність пародії й шаржу на пісню, як властиве більшості наших молодечих організацій. В одному місці така карикатура на пісню прозвучала, але вона не привезена з Америки, а таки була "канадського хову". Це вже вплив однієї організації, члени якої прийшли до ОДУМ-у. Якщо ОДУМ не перетвориться в молодецьку секту, то він виховає нормальних повноцінних громадян.

З двома гарними гуморесками виступив М. Понеділок. Признаюсь, що це вперше М. Понеділок мене "покорив" — гуморески добрі, прочитав він їх чудово. Молодь (та й старші!) були захоплені. Одумівці проскандували йому "Щасливої дороги!" і М. Понеділок десь уже здалеку вигукнув: "Дякую!" й поїхав на левовище.

ОДУМ — солідна й культурна молодеча організація, яка вже остаточно сформувалась. Тепер тільки треба взяти належний "розгін". Перспективи ОДУМ мас величезні. Його кадри чудові. Якщо О. Коновал у своїй доповіді виявив розуміння становища в Україні, виявив солідне знання фактів і відважився дерзнути, (хоч "молодости" в його доповіді було ще дуже багато!) то це добре. Якщо ж така собі "соняшна Галинка" з Чикаго (Ох і голосочок же в неї!) уважно слухала його доповідь, зрозуміла її й дуже мене переконувала, що доповідь розумна й "тези її дуже правильні", то це чудово.

Еміграція наша, хоч багато "пласків і стогначів за факхом" вважає її "дуже недосконалим інструментом" (Пане Коновале, не станьте в їх ряди, бо еміграція наша цілком нормальна й дуже якісна!) — дуже помічна нашому народові в його боротьбі за збереження свого місця під сонцем. Якщо ж ОДУМ хоче відіграти поважну роль у історії еміграції, то мусить опанувати дітьми. Початок зроблено добрий у багатьох містах,

особливо в Чикаго. Та це тільки початок. Перед вами, дорогі одумівці, — море праці. Повірте, що допомога старших вам у цьому гарантована.

Оце і все, бо нема місця в цьому числі. Та мушу ще сказати й про щось непримне, бо

ЧОРНА ПЛЯМА НА ОДУМІВСЬКОМУ СОНЦІ

така була. Була, бо на зустрічі зневажено пам'ять Івана Багряного. Не виню за це одумівців, особливо із США. Винні за це старші громадяни. Особливо ті, які повинні були допомогти одумівцям. В час програми продавали найновіший (і найбрудніший!) пашквіль на Івана Багряного. І от увіть собі, що людина, яка тільки стояла на панахиді, молилась за цю справді велику людину, плакала з жалю, тількищо дала гроші на допомогу його дітям, тут же платить два долари за бридкий пашквіль на нього! Хіба це не кінець світу? Хіба це не вершок аморальності й розкладу? Хіба не щасливий той, хто помер, і цього не бачив?

Та страшніше те, що то пашквіль на всю еміграцію з центру і сходу України. В ньому намагаються опалювати майже всю нашу провідну інтелігенцію, починаючи від проф. Ю. Шевельова (Шереха) та Ю. Лавріненка і кінчаючи мною недостойним... Мені скажуть: не кричи, бо їм же заборонили те все продавати. Так, але то зроблено на мос втручання, хоч десятки "діячів" бачили те раніш і мовчали. Крім того, певних осіб не мали морального права пустити на площу взагалі, щоб не зневажити тількищо померлого Почесного Одумівця, який для ОДУМ-у таки багато зробив. Щось подібне в жодній іншій організації неможливе. І в цьому трагедія "східняків", які цілковито невідпорні на зло, які не знають, де біле, а де чорне, де правда, а де провокація.

Справа ж тут не так у Багряному, як у чийомусь намірі примусити провідних діячів еміграції з центру України замовчати, не дати їм працювати. Кому це треба? Очевидно, не нам, а нашим ворогам.

Я нікого й нічого не називаю, бо з провокаторами, чи зі сліпцями, яких провокатори водять на мотузку, ніхто ж не полемізує. Не робив цього покійний Іван Багряний, не зроблять цього й ті, що сьогодні ще живуть і працюють. А коли б же то ви, мої пречудові земляки-східнячки знали, як то тяжко часом працювати! А якби ж то ви, — маюхи ви східнячки! — гарненько посідали, пороззувались та й порахували на пальцях рук і ніг: смільки то наших дуже якісних людей від цих провокацій уже заламалися і більше не працюють (і не працюватимуть ніколи!), то ви б на мене й не гнівались, що я вам кажучу правду увічі...

Петро ВОЛИНЯК

ПІДВИЩЕННЯ ПЕРЕДПЛАТИ НА «НОВІ ДНІ»

Обставини складаються так, що мусимо підвищити передплату на наш журнал. Робимо це вдруге за майже 14 років безперебійного виходу журналу. Робимо це, як кажуть з боєм серця, бо нашою метою було, є й буде дати найкращий журнал за найдешевшу ціну. На жаль, не завжди наші бажання можна здійснити.

Про якість нам говорити не личить, та й де є мірка, якою та якість міряється? Щождо ціни, то наш журнал досі був найдешевший. Візьміть перший-ліпший журнал, порівняйте розмір

і кількість сторінок та ціну і переконаєтесь самі.

Ми все сподівались, що збільшимо кількість оголошень і цим утримаємо ціну. На жаль, оголошень не тільки не більшає, а й меншає. Наші ж читачі нам у цьому не дуже то й допомагають (а могли б!), тому єдиний вихід підняти ціну. Урахуйте, дорогі читачі, що кошти друку за цих 14 років піднімалися уже кілька разів, ціна пересилки — теж кілька разів. Напр., коли ще рік тому поштова оплата одного числа у США коштувала нам два центи, то тепер три. Ми відмовились також від малих конвертів, а шлемо тепер у великих конвертах, не зламаючи журналу. Це подвоїло вартість конвертів.

Підносимо вартість передплати тільки для Канади і США і тільки на 50 центів, себто:

1. У Канаді передплата тепер коштує не 3.50, а 4.00 дол. річно.

2. У США — не 4.00, а 4.50 річно.

3. В інших країнах залишаємо передплату без змін.

4. Передплата із США, як і раніш, вплачується американською валютою, незалежно від того, чи американський долар дорожчий чи дешевший від канадського.

5. Заборгованість за минуле передплатники можуть вплачувати за старою ціною. Передплата на майбутнє зобов'язує всіх з виходом у світ цього числа журналу.

6. Якщо нам вдасться збільшити кількість передплатників, або збільшити кількість оголошень, або знайти дешевше місце друку, то передплату негайно знизимо.

Адміністрація

25 вересня голосуємо!

ДЖОН П. РОБАРТС — ПРЕМ'ЄР ОНТАРІО

Лідером консерватів і прем'єром Онтаріо є Джон П. Робартс — людина розумна, послідовна, добрий адміністратор, що зміг дібрати собі відповідних осіб на міністрів. За його урядування Онтаріо перетворилось у могутню провінцію Канади. Не треба забувати, що уряд Джона Робартса справді багато зробив для громадян Онтаріо. Про це все докладно сказано у великому оголошенні на 4-ій сторінці обкладинки: прочитайте його уважно. До цього ще треба додати, що п. Джон Робартс обіцяє по виборах провести закон проти надужиття всяких лихварів, які беруть з трудящого народу величезні відсотки за позички.

Любить хто консерватів, чи ні, але кожен мусить признати, що консервати Онтаріо — дуже добрі господарі і ми не бачимо причини, чому б уряд Онтаріо мав би перейти в руки іншої партії. Але в Канаді демократія (і в "Нових Днях" також!), тому справа кожного нашого читача голосувати на того, хто йому любий та милий.

МІНІСТЕР ІВАН ЯРЕМКО

Міністер Онтарійського уряду Іван Яремко знову кандидує в окрузі Беллвудс.

Наші читачі вже знайомі з ним, тому скажемо коротко:

1. Іван Яремко — гордість українців Онтаріо,

НОВІ ДНІ, ВЕРЕСЕНЬ, 1963

2. Іван Яремко — наш ключ до уряду Онтаріо,

3. Іван Яремко — барометр нашого політичного тиску в цій наймогутнішій провінції Канади. Кількість голосів поданих за нього впливатиме на ставлення нашого уряду до української національної групи в Онтаріо.

4. Іван Яремко — зразковий міністер у кабінеті Джона Робартса, під керівництвом якого Онтаріо стало найрозвиненішою провінцією Канади.

Це все. Хто злегковажить Іваном Яремком, хто з нас не зробить усього, що в його силах, щоб причинитися до його перемоги у цих виборах — той шкодить канадцам українського роду і всім громадянам та урядові Онтаріо.

Відниньмо всякі "приватні невдоволення", якщо

хтось їх і має, виберім Івана Яремка до Онтарійського парламенту. Це наш канадський і український обов'язок.

СВЯТОСЛАВ ФРОЛЯК

Святослав Фроляк — теж адвокат, як і Іван Яремко. Та це людина трохи інша: він у час війни був в Україні, більше ознайомлений з українськими справами поза межами Канади. Він був би доброю підмогою для міністра Івана Яремка.

С. Фроляк уже кандидував на федерального посла, але не переміг. Тепер кандидує від Прогресивно-Консервативної партії в окрузі Брекондейл.

Обов'язок українських виборців цієї округи голосувати на С. Фроляка.

Для прогресу,
а не політики
25 вересня
голосуйте
на
НОВИХ ДЕМОКРАТІВ

Donald C. MacDonald
Provincial Leader
YORK SOUTH

ПЕРЕВИБЕРІТЬ В ОКРУЗІ
БРАКОНДЕЙЛ

ВАШ ЛІБЕРАЛЬНИЙ ЧЛЕН
ПАРЛЯМЕНТУ

JOSEPH M. GOULD

Ось Вам люди для цього:

ARMOURDALE Vince Kelly	HIGH PARK Andy Mays	SCARBOROUGH EAST Harry Schofield
BEACHES Stan Bullock	HUMBER John Whitehouse	SCARBOROUGH NORTH Angus Smith
BELLWOODS Herb Hyman	PARKDALE Archie Chisholm	SCARBOROUGH WEST Stephen Lewis
BRACONDALE Stan Matias	LAKESHORE Murray Cotterill	WOODBINE Ken Bryden
DON MILLS Jim Renwick	RIVERDALE Gerry Gallagher	YORK EAST Allan Rimmer
DOVERCOURT John White	ST. ANDREW Ellen Adams	YORK MILLS Doug Peterson
DOWNSVIEW Alan Borovoy	ST. DAVID Giles Endicott	YORK NORTH R. W. McVey
EGLINTON Tom Stevens	ST. GEORGE Ken Hamilton	YORK SOUTH Donald C. MacDonald
ETOBICOKE James V. Goodson	ST. PATRICK Gerald Soloway	YORK WEST Henry Brennan
FOREST HILL Syd Midanik	SCARBOROUGH CENTRE Dr. Kenneth Ranney	YORKVIEW Fred Young

Походить з робітничої родини — Продавав часописи на вулицях Торонта — Мешкає у Вашій окрузі, діти його народились теж у цій окрузі — Адвокат з двадцятирічною практикою — Королівський радник — 5 років був міським радником — Вибраний як Ваш представник до провінційного Парляменту в 1959 р. — Розуміє робітника й малого бизнесмена.

ЙОГО ДВЕРІ ВІДКРИТІ КОЖНОЧАСНО ДЛЯ ВСІХ — ВИ МОЖЕТЕ РОЗМОВЛЯТИ З НИМ, ЯК З ЧЛЕНОМ СВОЄЇ РОДИНИ.

Чесний в уряді і зацікавлений Вашою родиною й Вами, бо сам чоловік сімейний.

Позначте Ваш виборчий баллот так:

JOSEPH M. GOULD | X

МІНІСТЕР АЛЛАН ГРОСМАН

Міністр Аллан Гросман — канадець жидівського походження. Його батьки прибули десь із Литви, тому він добре обізнаний зі справами етнічних груп Канади. Можна з певністю сказати, що Аллан Гросман — один із найпалкіших оборонців новоканадців європейського походження.

Донедавна був міністром без портфеля і керівником Лікер Контрол Борд. Тепер є міністром поправчих установ (в'язниці тощо). За фахом адвокат.

Можна з певністю сказати, що українці провінції Онтаріо в його особі мають вірного й надійного приятеля. Людина він симпатична, культурна, всім доступна, дуже товариська. Багатьом українцям дуже допоміг. Здається, що між усіма міністрами кабінету Джона Робартса Аллан Гросман — найдоступніший і найдемократичніший міністр.

Українці у виборчій окрузі Сан Ендрю повинні свої голоси віддати тільки на Аллана Гросмана. Не завжди треба керуватися партійністю — часом і ліберал чи новий демократ мусить голосувати на консервата, якщо він заслуговує того, щоб бути вибраним.

ЛІБЕРАЛЬНІ КАНДИДАТИ

Лідером Лібералів в Онтаріо, а одночасно і лідером опозиції в провінційному Парламенті є Джон Вінтермаєр. Ми не мали нагоди зустрітися з ним так часто, як з міністрами Іваном Яремком чи Алланом Гросманом, тому менше його знаємо. Але нема сумніву, що це людина чесна, культурна, з широким світоглядом.

У суботу 7 вересня він мав зустріч з редакторами етнічної преси, яка відбулася у хаті добре відомого вже нашим читачам ліберального діяча, члена провінційного Парламенту Енді Томпсона. Тоді п. Джон Вінтермаєр коротко, але дуже змістовно промовляв до редакторів. Ця його промова свідчить про його культуру, політичний досвід, розуміння справ Канади і канадців різного національного походження та їх владу та ролі в розбудові Канади. На його думку Канада має змогу стати лідером світу, бо її населення — різного національного походження, різних культур. Він закликав не бути обмеженими матеріалістами, не нехтувати нашим великим майбутнім.

На його думку треба реформи середніх та вищих шкіл Канади, медичної обслуги населення тощо. У цьому поважну роллю повинні відіграти канадці європейського походження, бо вони принесли з собою досвід і культуру інших країн.

ЕНДІ ТОМПСОН

Енді Томпсон, як уже згадано вище, нашим читачам добре відомий. Він не раз виступав перед українцями з доручення лідера Ліберальної партії Канади, теперішнього голови уряду Канади, п. Лестера Б. Пірсона.

Енді Томпсон — довголітній член парламенту Онтаріо. Це людина великої цивільної відваги, людина чесна, щира, дуже якісний член парламенту. Поруч з цим, Енді Томпсон дуже культурний, ввічливий, привітний і гостинний. Його хата не раз була повна людей і всі вони почувалися в ній, як у себе вдома.

Одружений з гарною новоприбулою естонкою. Тесть і теща беруть активну участь в житті естонської етнічної групи. Це допомогло Енді Томпсону бути краще зрозумітим етнічній групі Канади.

Кандидує Е. Томпсон в окрузі Доверпорт. Наші чи-

тачі з цієї округи, — байдуже чи вони мають загальну симпатію до лібералів, консерватистів чи нових демократів, — повинні віддати свої голоси на Енді Томпсона. Парламент провінції потребує розумних, чесних та відповідних членів, українська ж етнічна група в Канаді потребує мати в парламенті провінції таких добрих і щирих друзів, як наш симпатичний Енді Томпсон.

Про інших ліберальних кандидатів мало що скажемо, бо мало їх знаємо. Згадаємо п. Йозефа Гоулда, оголошення якого є в цьому числі. Це дуже солідний член парламенту і він вартий перевибору.

НОВОДЕМОКРАТИЧНІ КАНДИДАТИ

Лідером Нової Демократичної Партії Онтаріо є п. Доналд МехДоналд. Нові демократи Онтаріо і їх лідер за останні пару років все більше й більше активізуються. Цього разу вони вже виставили 30 кандидатів, як це наші читачі бачать, з оголошення в цьому числі.

На жаль, про цих кандидатів не можемо чогось певного сказати. Не тому, що не хочемо, а просто тому, що не знаємо їх. Відомо нашим читачам, що редактор "Нових Днів" симпатизує консерватам. Ми цього не ховаємо, але безперечний факт, що з українських часописів "Нові Дні" були першим часописом, що докладно й об'єктивно інформував своїх читачів про Нову Демократичну Партію. Сьогодні повторимо одне: не вірте, що нові демократи мають щось спільне з комуністами — це від початку й до кінця неправда.

Оце стільки про вибори. Закликаємо всіх наших читачів голосувати. Це наш канадський і український обов'язок.

КОРОЛІВСЬКА КОМІСІЯ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ ВЗАЄМИН

Прем'єр Канади п. Лестер Пірсон зформував Королівську (Державну) Комісію, яка має вивчити стан так званої двомовності і двокультури в Канаді, себто вивчити справу і подати свої пропозиції, як найкраще забезпечити дальший розвиток і єдність Канади. Справа в тім, що Канадську федерацію формально створили два народи: англосакси та французи. Після створення федерації до Канади прибуло чимало інших народів, в тім числі й багато українців.

Французи сьогодні вважають, що їм у Канаді діється кривда, бо тільки у провінції Квебек забезпечені їх мовні і культурні права, а в інших провінціях їх права знехтувано.

Інші народи, що населяють Канаду, зокрема українці, вважають, що вони теж уклали багато праці в розбудову Канади, а тому засада двокультури і двомовності тепер не надається, бо це зменшить єдність Канади і збіднить її культуру, яка повинна розвинути на базі культур усіх народів, які населяють Канаду, не нехтуючи й корінними мешканцями Канади — індіанцями та ескімосами.

Все це мало б бути написано в новій конституції Канади, яка саме тепер підготовляється. Ось ці всі міжнаціональні проблеми й має вирішити Королівська Комісія. Прем'єр остеріг членів Комісії, що від їх ухвал може залежати дальша доля федерації.

Комісія має 10 членів, в тім числі двох спів-

президентів: Андерс Льорандо (редактор часопису «Ле Девуар») і Дейвідсон Дантон (президент університету ім. Карлтона в Оттаві). Члени: Ройс Фрит (адвокат з Торонта), Жан-Люї Ганьйон (журналіст з Монреалю), Гертруда Лейнг (вчителька з Келгари), Жан Маршан (президент національних трейдюній у Монреалі), Ярослав Рудницький (професор Манітобського університету у Вінніпегу), Френк Скат (професор університету МекГіла у Монреалі), П. Вичинські (професор Оттавського університету).

Це вперше в історії Канади українець є членом Королівської Комісії. Це черговий політичний здобуток українців Канади.

У Канаді вже з рік часу відбувається дуже жвава дискусія в пресі, радіо тощо на тему майбутньої конституції. Не сходять ця справа й зі сторінок української преси. Українські організації, зокрема КУК, та окремі діячі, зокрема сенатори та послі, підготовляють матеріали про вклад українців у розбудову Канади, який є справді великий і що прагнуть усі, зокрема англосакси. Українці, як і всі інші етнічні групи Канади, виступають проти засади двомовности, обстоюючи багатомовний принцип, який має бути основою дальшого розвитку Канади: канадська культура мусить ґрунтуватись на культурах усіх народів, які створили і творять сучасну Канаду.

Це питання є найважливішою проблемою українців Канади на чергових пару років. Від того, що ми виберемо тепер у Канаді, залежатиме розвиток нашої визвольної боротьби в Україні, себто правильна людяна, розв'язка цього питання в Канаді була б могутнім ударом по російському імперіалізму.

Проспати чи прогавити щось тепер, дорівнювало б національній зраді й допомозі російському імперіалізму. Будемо вірити, що провід українців Канади зробить усе, що можливе. Співпраця з іншими етнічними групами тут обов'язкова.

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи

Оіл Борнери та наприви.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.

PHONE: EM 8-6602

ОПРАВЛЕНІ РІЧНИКИ ЖУРНАЛІВ

“НОВІ ДНІ”

Кожен річник окремо, гарна полотняна оправа із золотим тисненням, разом 432 сторінки друку.

Ціна за річник5.00

ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ГРАМОТИ

Приватні лекції рисунку, малярства та композиції для осіб різного віку дає Петро Магденко в Торонті.

Зацікавлених проситься телефонувати на
LE 5-8545

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Демолович

БУКВАР

Восьме видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої класи

Четверте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.20 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Третє видання

Читанка для 3-ої класи

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

4. Петро Волиняк

ЛАНИ

Читанка для четвертої класи

Третє видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Підручник з історії української літератури
і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.
Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

6. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
(Фонетика й морфологія).

Видання друге.

Підручник пристосований до українських
еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник
з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

7. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (синтакса)

Ціна: у Канаді і США — 1.60 дол. В Англії — 10
шілінг., в Австралії — 12 шілінг.

8. Петро Волиняк

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Підручник багато ілюстрований, фотами, картами,
та схемами, стисло написаний, має багато
вправ і завдань для самостійної праці учнів, гарно
видрукуваний на доброму папері.

Ціна: у Канаді і США — 1.60 дол.,
в Англії та Австралії — 12 шіл.

Замовляти в “Нових Днях”. Школам і книгарням
та церковним громадам — знижка.

БЕНКЕТ НА ЧЕСТЬ ГОЛОВИ АНГЛІКАНСЬКОЇ ЦЕРКВИ

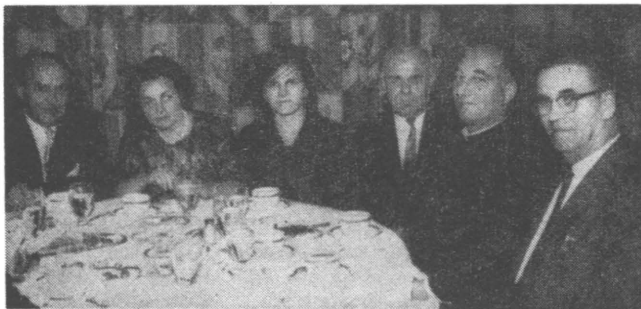
16 серпня ц. р. в найбільшому готелі Торонта відбувся бенкет на честь голови Англiканської церкви архієпископа Рамзея, що прибув на конгрес Англiканської церкви, який відбувся в Торонті. Архієпископа Рамзея запрошено відкрити сьогорічну Всеканадську виставку.

На бенкеті було понад тисячу осіб. Місто щорічно з нагоди відкриття виставки улаштовує бенкети, але це вперше на такий бенкет були запрошені представники різних етнічних груп, в т. ч. й чимало українців. Зокрема було запрошено українського греко-католицького єпископа Торонта Високопреосвященного Ісидора. Від нашої православної церкви були настоятелі катедрального собору митрофорні протоієреї Петро Самець та Дмитро Фотій. Це вже заслуга нового голови міста Доналда Самервила — це він зніс цю фактичну дискримінацію, яка довгими роками практикувалася в Торонті.

На бенкеті були представники різних церков, зокрема римо-католицький єпископ Торонта Филип Покок, грецький православний митрополит та інші.

Світовий конгрес Англiканської церкви (Чорч оф Інгленд) відбувався від 13 по 24 серпня. У ньому взяли участь понад тисячу делегатів із 78 країн. Головною проблемою Конгресу були культурні та політичні зміни в світі, зокрема розподіл Британської імперії, що привели до втрати частини вірних цієї церкви.

На нашому фоті: один із столів бенкету: (зліва) д-р Іван Кучерепа (колишній посол до федерального парламенту), пані Л. Кучерепа, пані Павлюк, П. Волинняк, український греко-католицький єпископ Торонта Високопреосвящений Ісидор, сотник С. Павлюк.

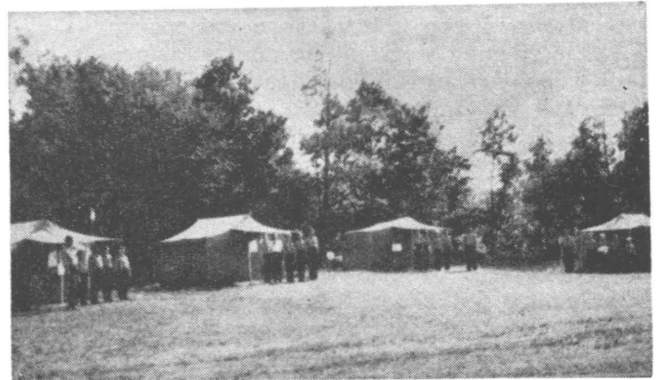
БРАТСТВО ІМ. МИТРОПОЛИТА ЛИПКІВСЬКОГО

6 — 7 липня в Чикаго, США відбулися Шості річні збори Українського Православного Братства ім. Митрополита Василя Липківського. Збори прийняли звіти членів управи і вибрали нову управу терміном на один рік: А. Яременко — голова, о. прот. П. Масєвський — заступник голови, Олександра Бондаренко — секретарка, В. Шевченко — скарбник, В. Кохно — член управи, о. О. Лімонченко та А. Дорош — кандидати в члени. Контрольна комісія: А. Жарський, Т. Кохно, Раїса Шлега. Редагування й видання органу братства "Церква й Життя" доручено, як і раніш, управі.

Збори прийняли відповідні резолюції, першою з яких є відзначення пам'яті українців, зокрема членів і духовенства УАПЦ, що загинули від штучно створеного російськими окупантами голоду в Україні.

ПЕРШИЙ ТАБІР ЮНОГО ОДУМ-у В КАНАДІ

На православній оселі "Київ" під Торонтом відбувся перший табір Юного ОДУМ-у в Канаді. Табір був двотижневий (4 — 18 серпня), діти й виховники мешкали в шатрах. Дітей було небагато (коло 40 осіб), але як на початок, то це цілком достатня кількість. Діти приїхали з відділів юного ОДУМ-у Торонта, Ошави, Лондону, Гамільтону.

Табір було присвячено Запорізькій Січі, тому й названо "Запоріжжя". Намети мали назви козацьких героїв: Тараса Бульби, Івана Богуна, Михайла Морозенка, Ів. Мазепи, Марусі Богуславки тощо. Відповідно до теми табору й було присвячено виховну працю.

Виховниками були Валя Родак, Галя Білоус, В. Педенко, О. Валер, О. Літвінов, В. Корженівський, Л. Руденко. Керував табором голова Виховної Ради Юн. ОДУМ-у — інж. Петро Родак.

ОДУМ Канади поважно взявся за працю серед дітей. Через кілька років можна буде чекати гарних наслідків. На жаль, мусимо відзначити повну байдужість батьків. Наприклад, на прощальну ватру ніхто з батьків не приїхав, за винятком трьох членів Виховної Ради.

На нашому фоті Ранішня перевірка наметів у таборі "Запоріжжя".

НАШЕ ЛИСТУВАНН

Доброго здоров'я, Пане Волинняк!

Мені надзвичайно подобаються "Нові Дні". Висилаю Вам 50 доларів на розбудову. Бажаю дальших успіхів!
Ваш д-р Микола ЯРМОЛОВИЧ, Міннеаполіс, США.

Сердечно дякую, дорогий пане докторе! Тим більше, що це вже вдруге Ви шлете 50 дол. на розбудову. Дай Вам, Боже, Ваших пацієнтів добре лікувати, а самому ніколи не хворувати! А якби отаких докторів було більше, то й "Нові Дні" напевно ніколи не хворіли б. Бодай туберкульозні від недоживлення не мали б.

П. Вол.

Шановний Пане Волинняк!

В сучасній важкій добі, так переповненій проблемами і **НОВИМИ** темами, Ваш часопис розвиває (? Ред) сахаринову літературцирку і просвітницьку фразеологію про мораль. Чому повторно чіпляється Е. Андiєвської? Вона — дружина Івана Кошелівця. І природньо (в наших еміграційних відносинах) — "Кукішка хваліт петуха", бо... або: як Ромцьо — Славцеві, так Славцьо — Ромцеві. Це "соборна" однозгідність недорозвинених (малограмотних) людей і не треба з цього приводу робити "ЛІТЕРАТУРНУ критику".

Мені здається, що добрий, **ВИШКОЛЕНИЙ** редактор

звичайно пише сам мало, але підшукує авторів (і критиків), які в стані писати "грамотно" й цікаво. Це ж рідше!

З привітом

Петро СОПУЛЯК, Нью-Йорк, США.

Дякую, Шановний Пане Сопуляк, за листа. Не знаю, що Вам на нього сказати. Поперше, я нікого не „чіпляюсь“. Подруге, я про Е. Андіївську ніякої статті не писав. І не збираюсь писати. Перша стаття була не про Е. Андіївську, а про Юрія Лавріненка, бо я вважав, що він у "Козубі" зробив не дуже то вдалу доповідь. Але я мусів доводити, чому саме невдалу. Тут Е. Андіївська була лише, сказати б так, "доказовим матеріалом". Друга стаття (у ч. 161-му) була також не про Е. Андіївську, а про Емануїла Райса, бо я вважав, що він написав дуже погану статтю. І це я мусів доводити. А оскільки він писав свою статтю про творчість Е. Андіївської, то я мусів її цитувати. Розумієте? Чи ще й тепер думаєте, що я міг полемізувати з пп. Лавріненком та Райсом і цитувати при цьому Шевченка чи Лесю Українку? Хіба спеціально для того, щоб уникнути Вашого ласкавого обвинування, що я двічі "чіплався" до Е. Андіївської...

Потрете, я ніколи не цікавився і не цікавившись, хто з ким одружений. І як по тому одруженні живуть. Не раджу й Вам тим цікавитись.

Не знаю, що Ви розумієте під світовими „проблемами й НОВИМИ темами“, але сподіваюсь, що не гомосексуалізм. Бо це справді досі було світовою проблемою, але НЕ українською. І я робитиму все можливе, щоб гомосексуалізм українською проблемою не став.

"Нові Дні" "розволікають" "просвітанську фразеологію про мораль"? Не знаю, що Ви розумієте під цими словами. Таки не знаю, бо Ви, як і п. Райс, не утруднюєте себе доказами. Та яким би жахом та "просвітанська мораль" не була, але я певен, що вона ліпша від гомосексуалізму.

Повірте, що Е. Андіївська мене не цікавить і не цікавила ніколи. Якби про неї не говорив п. Лавріненко і не писав п. Райс, то я її й до другого потоку не згадав би. Я обстоюю право Е. Андіївської писати те, що вона хоче. І як вона хоче. Інша справа критики. (В даному разі Ю. Лавріненко і Е. Райс). Вони не можуть писати те, що їм хочеться, а те, що треба, себто об'єктивно розглянути її твори й пояснити читачеві (та й самій Е. Андіївській), що в них добре, а що погане. І чому саме добре, і чому саме погане. Я думаю, що пп. Лавріненко і Райс цього не зробили, тому й полемізує з ними. І виключно з ними, а не з Е. Андіївською.

Хочете, щоб я нічого не писав? Гм, в цьому Ви ані перший, ані оригінальний: багато є таких, що цього хочуть. Є ще чимало й таких, які дуже хочуть, щоб я й не дихав...

Щодо авторів. У "Н. Днях" співпрацюють майже всі найкращі автори, які є на еміграції. У свій час були й статті Ю. Лавріненка. Жоден інший журнал стільки й таких авторів на еміграції не має.

Пане Редакторе!

Звернув я увагу, дорогий Петре Кузьмовичу, на Ваші обидві статті: "Про те, з чим я не погоджуюсь" (ч. 160) і „Про хитромудрого критика і новоявлену преподобницю“ (ч. 161). І так як усі Ваші статті, і те все, що Ви підписуєте, я завжди читав з приємністю і глибокою цікавістю, та ці дві останні викликали в мене несмак, а подекуди навіть прикри потччя.

Я не можу пояснити, ЧОМУ Ви маєте воювати з модерністами? Та це ж не є виключно українське явище, і самі модерністи не є спеціальними богохулниками чи пропагаторами чогось розгнізаного, чогось зовсім неспільного. Шукають вони нових форм вислову — нехай собі шукають, і їхня слава й сила буде якраз така завелика як велике гроно людей вони довкола себе згромадять, як своїх поклонників. Наразі не помічається, щоб модерністи завоювали загального читача. Уважають вони себе вибранцями для вибранців — нехай уважають, і якщо вони справді такими є чи стануться, то чому тому перешкоджати.

Крім того, дискутуєте з Ю. Лавріненком ще в можливо культурній формі, відчувається таки Вашу повагу до того поважного українського критика і літератора, але проти Емануїла Райса Ви виступаєте вже некультурно. Вільно Вам з деякими речами не погоджуватись, а чи я, як читач, маю також якесь право з чимсь не погодитись? Якщо так, то я смію Вас запитати, хто Вам дав право ображати людину, не українця, що забирає слово в справі української літератури? Я, як читач, ніколи Вам того права не давав і не дам. Якщо Ви вже так ревно опікуєтесь мною, як читачем, то я маю ще одно питання до Вас:

Чому Ви не звертали мою увагу на писання Е. Райса, чому мене не остерігали перед ним тоді, як він ще перед роками писав на сторінках "Української Літературної Газети" про Шевченка, де він сказав виразно, що він жид, розповів, як то він зблизився до українців і української літератури Чому не тоді, аж тепер мене остерігасте? Чи думаєте, що Ваші читачі вже таки цілком неочитані і аж треба було Вашої глумливої денунціації, що то, мовляв, не українець підписався під німецьке псевдо, а просто жид вихваляє Емму Андіївську? Чому Ви не остерігали мене, як той же Е. Райс писав у "Сучасності" про філософію центру? Гадаєте, що читачам "Нових Днів" не варто би з тою статтею заізнатись? Чому Ви не підносили протесту тоді, як таки той же Е. Райс писав у тій же "Сучасності" про поезію Свідзінського, де на вступі вивяснює, як то модерністи приходять до тої своєї мови, до якої звичайному читачеві треба би заізнатись з ключем до тої мови?

Ви вибухли аж тепер, як Вам Емма не подобалась, а на вступі Ю. Лавріненка не зорганізовано ОФІЦІАЛЬНОЇ дискусії. То чому маєте двох референтів про ту саму Емму трактувати по різному? Лавріненка, як кажу, ще сяк-так поважаєте, але ЧОМУ ображаєте Райса, який згідний з Лавріненком в оцінці писань Емми? Бо що врешті має означати окреслення "хитромудрий критик"?

І накінець — чому Ви так нещиро, сказав би я, висловлюєтесь про тих читачів, що читають „Сучасність“, бо вона, як кажете, нагадує їм чужу "Культуру"? Подайте мені адресу українського журналу, що стоїть на рівні "Культури", я його зараз передплачу і навіть зобов'язусь платити потрібну передплату, щоб його матеріально піддержати.

Отже, і Ви маєте право з чим не погодитись, і я, як читач, також якесь право маю. Гадаю, що всім нам, Вашим читачам, буде дуже прикро, як не український критик, що пише на українські теми, Вас зігнорує і нічого на образливий Ваш виступ не відповість, а буде дуже болюче нам читачам, як той же ображений не українець утре Вам солідно носа, і вся прикристь буде в тому, що він буде мати рацію...

Цініть мене як Вашого читача, як собі хочете, а я

таки волю, як Емануїл Райс пише на українські теми ТАК, як пише, ніж мав би відзиватись так, як, наприклад, д-р Вікель.

Це не означає, що я вже цілком Вас не ціную, навпаки, шлю Вам, як і завжди привіт і на все добре.

С. МАРТЮК, Джерсі Сіті, США

Так, дорогий Сильвестре Васильовичу, маєте право на думку. Бачите ж, друкую Вашого листа повністю. Читачі "Нових Днів" не потребують шукати іншого часопису, щоб висловити своє непогодження з своїм редактором. Вони можуть навіть і вилаяти мене на сторінках "Нових Днів". Це Ви знаєте. І це ніякого "несмаку" і "прикрих почуттів", як Ви пишете, в мене ніколи не викликає.

Але тепер перейдемо до справи:

1. Я не "воюю з модерністами", а полемізую з двома критиками: з Ю. Лаврієнком і Е. Райсом, бо вважаю, що вони неправильно, а тому й шкідливо, оцінили певні літературні явища.

2. Я вважаю, що „модерністи“ наші (бодай деякі з них) не шукають "нових форм вислову", як Ви пишете, бо їх "форма вислову" стара-престара і чужа-пречужа. І це я довів уже, повторюватись не буду. Я вважаю, що вони шукають нових тем. І знайшли... гомосексуалізм. Ширячи гомосексуалізм, вони саме й стали "пропагаторами чогось розгнущданого, чогось несуспільного", як Ви пишете. А я ще й додаю: і цілком гнилого, дегенеративного, що карасться законом.

3. Статті п. Райса про Шевченка я не читав, то нічого про неї не скажу. Але про Т. Шевченка написано десятки тисяч статей. Дуже добре, що п. Райс написав ще одну. Правда, було б добре, щоб він її написав для жидів, жидівською мовою, то це була б справді його велика заслуга перед нами.

4. "Глумливої денунціяції", як Ви дуже відважно висловились, дорогий Сильвестре Васильовичу, я не мав наміру робити. Історія статті така: одна читачка з Торонта, прочитавши статтю „Про те, з чим я не погоджуюсь", заявила мені так: "Ваша стаття ніби й переконлива, але я не погоджуюсь з вами, що Емма Андіївська нічого не варта. Правда, я в її поезії нічого не розумію, але думаю, що я просто не доросла до неї. Її дуже хвалять критики. От НІМЕЦЬ Е. Райс у "Сучасності" вважає її геніяльною і майже святою. Мусите ж рахуватись з тим, що говорять чужі?"

Не називаю її прізвища, але якщо Ви будете в Торонті в одного Вашого (Та й мого одночасно!) доброго приятеля, то я Вам улаштую побачення з нею і вона свої слова підтвердить. Я вирішив, що треба справу з'ясувати детальніше, бо чимало читачів не все знають і не все розуміють.

Я написав виразно: "... походження автора не так і важить: працює людина в нас і для нас, то й мусимо її вважати за свою. І поводитись з нею, як із своєю" ("Н. Дні", ч. 161, стор. 17). Чого ж то Ви цього не вчитали, дорогий Сильвестре Васильовичу, і трохі чи не „шнієте" мені антисемітизм? Це єдине місце у Вашому листі, яке мені таки дуже не подобається. Дуже. Саме тому, що я вважав п. Райса українським критиком, а й полемізував з ним "на повну пару", як кажуть, не роблячи ніякої знижки на його національність.

Чому я легше висловлювався про п. Лаврієнка? Зовсім не тому, що він українець, а тому, що він не дав мені матеріалу для цього: він незрівняно культурніше й обережніше висловлювався, ніж Е. Райс. Між іншим, я

певен, що Ю. Лаврієнко такої ж думки про статтю п. Е. Райса, як і я, бо навряд чи інакшої думки тут і можна бути. Але це його справа.

Повторюю: я вважав статтю п. Райса дуже слабкою, голосовною, у ній самі голі твердження без жодних доказів. Навіть, якщо абстрагуємось від її змісту, від авторської настанови, то друкувати такі статті в нашій пресі, тим більше в грубих журналах, значить знижувати і без того низький рівень цієї преси. Крім того, це буде зниженням культурного рівня читача нашої преси.

5. Щодо Райсової статті "Філософія центру" ("Сучасність", січень, 1961), то тут ми теж розійдемося з Вами. Я цю його статтю вважаю також дуже плутакою, твердження не вмотивованими, його філософію дуже плитною. Не буду про неї багато писати, бо ще справді дехто вирішить, що я п. Райса "заповзязя знищити".

У цій статті п. Райс розглядає всі можливості утворення "світового центру". Він називає Москву, Астрахань, Київ, Харків, Білорусь, Польщу, Париж, Нью-Йорк, Сан-Франциско і т. д. Все це, так собі, ніби між іншим, а далі пише:

"Захід має ще одну сприятливу можливість: Ізраїль. Ця державка, ще дуже недавня і кількісно зовсім незначна, має над північноамериканським колосом величезну перевагу духової сили".

"Крім того, єврейство за своєю природою є специфічно центральним інгредієнтом", що підвищує рівень і напругу сил у всякому центрі. Звідси повсякчасний гін єврейства до великих міст і до столиць зокрема. Світова столиця без євреїв (якщо тільки така була бодай один раз в усій історії людства) неминуче була б пріснішою. А провінція, заселена євреями, звичайно кишить різноманітними духово-культурними потребами та скеруваннями".

Справа тут не тільки в безпотрібній і в нічому не вмотивованій гіперболізації значення жидівства у творенні "світових центрів", а ще й у спрощенні проблеми, яке виключає будь-яке солідне обговорення цієї статті. Е. Райс, шукаючи "місця" для світового центру, керується не наявними й потенціальними спроможностями нації, а її географічним розташуванням (у центрі Євразії) і обумовленістю світовий центр трохі чи не міжнародною домовленістю в цій справі... Вибачте, дорогий Сильвестре Васильовичу, але це свідчить про те, що п. Райс узявся за непосильну йому справу. То й не гнівайтесь, як я скажу, що й цією його статтею я ніяк не захоплений. І коли я чую від своїх найкращих і надорочких у світі читачів, що "філософія центру" Е. Райса є для них цілим відкриттям, то мені стає сумно. Адже Микола Хвильовий ще яких сорок років тому опрацював це питання і глибше, і ґрунтовніше. Ось послухайте, як говорив про це Микола Хвильовий:

"Азіатський ренесанс визначається не тільки ялисною освіченістю, але й відродженням сильної і цілісної людини, відродженням нового типу відважних конквістадорів, за якими тужить і європейське суспільство".

"При чому ж тут Україна? А при тому, що азіатське відродження... може яскраво виявитись тільки в молодих радянських республіках, і в першу чергу під голубим небом південносхідної республіки..., яка завжди була ареною громадських су-

*) інгредієнт — складова частина якогось складного сполучення чи суміші. Ред.

тичок і яка виховала в своїх буйних степах тип революційного конквістадора. З другого боку, наша Евразія завжди стояла далеко від третьої культури, і пробудження азіатської енергії є пробудженням її енергії. Більше того, оскільки Евразія стоїть на грані двох великих територій, двох енергій, постільки авангардом четвертого культурно-історичного типу виступасмо ми" (М. Хвильовий, "Україна чи Малоросія").

Під цим гаслом працювала наша провідна інтелігенція Розстріляного Відродження; цим шляхом, хоч вкрай знищене, ішло наше національне мистецтво часів сталінського терору; цим шляхом іде й наше нове відродження посталінських часів. І коли якийсь критик (байдуже, якого національного походження він би не був!) проповідуватиме, що „...єврейство... підвищує рівень і напругу сил у всякому центрі“, а нам підсுவатиме твердження, що проповідниця гомосексуалізму є не тільки геніяльна, а ще й свята, до якої ми мусимо молитись, то я такого критика битиму не тільки го руками і по ногах, а й по чомусь іншому. Це мій людський і національний обов'язок.

6. Про мою "нещирість" до читачів, що читають „Сучасність“, бо вона, як кажете, нагадує їм чужу „Культуру“... У моїх писаннях, дорогий Сильвестре Васильовичу, нема потреби шукати щось між рядками — я говорю щиро, одверто. Отож і кажу: честь і слава тим, що читають „Сучасність“! Ще більше честь і слава тим, що читають польську „Культуру“, бо сусіда, тим більше, коли він не дуже певний друг, треба знати в деталях. Але треба вміти відкинути все те, що збиває нас зі шляху, треба завжди пам'ятати, що "...АВАНГАРДОМ ЧЕТВЕРТОГО КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОГО ТИПУ ВИСТУПАЄМО МИ", а не хтось інший. Тому я з жалем дивлюсь на тих „стодвадцятивідсоткових націоналістів“, які в пісні "Ой у полі вітер віє, а жито половіє" чи в "Пісні про рідну матір", або в голаку у виконанні ансамблю під керівництвом Павла Вірського (Я вже не говорю про опери, симфонії, поезію, науку і т. д.) не можуть відчутти підтвердження тези М. Хвильового. Треба вміти відчутти нестримність пробудженої енергії молодого мистецтва, молодої нації, а не позвати по цвинтарниках чужих культур, викопувати там трухляві гроби і рештки гнилої шкіри, подаючи це нам за зразок, на який мусимо орієнтуватись. Я хочу, щоб такі читачі завжди пам'ятали елементарну істину, що об'єктом і суб'єктом мистецтва є людина. І лише людина. І я в цьому напрямку працюю стільки, скільки я, при своїй недосконалості, можу. Про яку ж нещирість Ви говорите?..

7. „Подайте мені адресу українського журналу, що стоїть на рівні „Культури“, я його зараз передплачу і навіть зобов'язуюсь платити потрібну передплату, щоб його матеріально піддержати“, пишите Ви.

Я не хочу порівнювати. Але стану на Вашу точку зору і визнаю, що польська "Культура" — першоакційний журнал. Чи матимемо ми щось подібне? Ні, не матимемо його й до другого потоку! Бо щоб мати добрий журнал, то треба, щоб кожен його співробітник, а тим більше редактор, міг сказати ВСЕ, сказати те „все“ ПОВНИМ голосом, не оглядаючись ні на кого й ні на що. (Саме завдяки цьому польська „Культура“ і стала справді добрим журналом). І треба мати таких сталих читачів, які б не вирікалися журналу, якщо їм не сподобається в ньому якась стаття чи навіть одне речення в якійсь статті.

От Ваш лист, дорогий Сильвестре Васильовичу, цілком добрий — нема в ньому ані злоби, ані лайки, ані погроз. А скажу щиро, що якщо прислати протягом року — двох сотню таких листів у якийсь незалежне видання

(яке не належить якійсь організації, а залежить виключно від читачів), то таке видання завалиться, бо редактор його напевно заламається, почне цензурувати не тільки авторів, а й самого себе, і часопис стане беззубим, безколюровим, себто нецікавим. Хто ж його тоді читатиме? А не читатимуть, то не буде грошей на видання, бо організації чи церкви за плечима ж нема!

Це не докір, а тільки вияснення. Ви ж можете спати спокійно, бо я не з тих, що заламуються, а листів з невдоволенням на мої останні дві статті прийшло не сто, а тільки два, а схвальних таки кілька десятків.

8. Єдине, за що я мущу наперед вибачитись перед Вами, то це за ту прикрість, яку Ви переживатимете, коли п. Райс мене зігнорує і не відповідатиме мені, або, як Ви були ласкаві висловитись, „утре мені солідно носа, і вся прикрість буде в тому, що він матиме рацію...“

Тут я справді нічого не пораджу, бо виходить так, що за обох умов я лежу й не дригаюсь... Ви в цьому певні. Я, щоправда, думаю навпаки. І ніякого я злочину не зробив. Написав полемічну статтю трохи „з перцем“? А чи Ви читали, як чернець Іван Вишенський ляв спископів? А Скворода? А чи Ви читали хоч те, що Д. Донцов писав про мене й „Нові Дні“? А чи Ви пам'ятаєте, як писав у „Нових Днях“, В. Чапленко про Самчуків "Ост"? А чи Ви забули, як писав покійний Т. Осмачча в „Нових Днях“ про польського поета Лободовського („Бідні хлопці“ чи „Філософи“)? А відки цей "мандат недоторкальности" у п. Райса?..

Чи відповідатиме, п. Райс, чи ні — це його справа. Але якщо відповідатиме, то навіть і для найгострішої його відповіді сторінки „Нових Днів“ до його послуг. Даю йому повну змогу стерти мене на порошок, а потім ще й дмухнути на нього, щоб не лишилось з того противного Волиняка, — що не пошанував „чужого критика, який пише на українські теми“, — навіть сліду...

Здається, все. Дякую за щирого листа, Не гніваюсь, а навіть тішусь, бо воно навіть присмно, якщо хтось з тобою не погоджується. Яюсь веселіше тоді живеться на цьому нудному — допотопно-„модерному“ — світі.

Зі щирою повагою й подякою

Петро ВОЛИНЯК.

НАЙ

**СПОЖИВАЙТЕ
ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВІШИЙ ХАРЧ,**

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ

ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.

Phone: RO. 9-7193

10

ІЗ ЧИСЛЕННИХ

ПРИЧИН ЧОМУ

добрий уряд

заслуговує на ВАШУ підтримку

1. **Справедлива платня для всіх.** Ваш Консервативний Уряд установив законні мінімальні заробітні платні для охорони працюючих людей.

2. **Зрівняні допомоги для тих, що підтримують пуолічні і сепаратні школи.** Нова метода розподілу допомог забезпечить цілковиту зрівняність прибутків для всіх народних шкіл.

3. **Виплата допомог для вдів і неодружених жінок.** Для них Ваш Консервативний Уряд признає допомогу до \$65 місячно поміж 60 і 65 роком життя, якщо вони на це управнені.

4. **Перенесні пенсії для кожного.** Це ПЕРШИЙ ВИПАДОК у Північній Америці. Якщо ви змінюєте працю, ваша пенсія не пропадає. Ваш вклад і вклад вашого працедавця переходить разом з вами. Заохочується давати працю старшим робітникам. З переходом на пенсію населення Онтарію буде мати більші й кращі прибутки.

5. **Для челядництва на будівництві знесено обмеження віку 21 року.** Це обмеження не давало багатьом змоги кваліфікуватися в багатьох фахах на підмайстра.

6. **Медична опіка для кожного.** Новий плян,

уведений Вашим Консервативним Урядом дає медичну обслугу незалежно від віку чи стану здоров'я. Для тих, які не можуть платити, ваш Провінційальний Уряд покриватиме оплату.

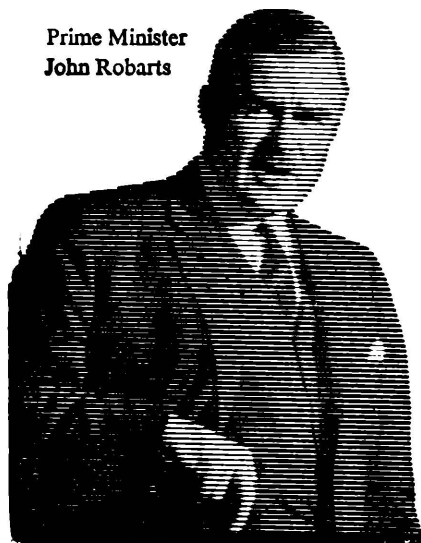
7. **Допомогу для старих, сліпих та інвалідів піднесено до \$35 місячно.** Ця підвишка — це тільки одна з багатьох програм суспільної служби Вашого Консервативного Уряду.

8. **Більше парків, більше туристів, більше розваги.** Завдяки Вашому Консервативному Урядові, сьогодні маєте для свого користування 81 провінційних парків.

9. **Збільшення фінансової допомоги студентам.** Програма студентської допомоги тепер уможливує осягнення вищої освіти для більшої кількості студентів. Для відмінників призначено мільйони долярів на стипендії, допомоги й позички у 1962 р.

10. **Компенсація для покалічених робітників.** Усі, що заробляють до \$5.000 річно (перед тим було \$5.000), можуть вносити прохання на робітничу компенсацію. Період очікування є тільки 3 дні (був 5 днів).

Prime Minister
John Roberts

**Голосуйте на
Прогресивних
Консерватів
в Онтарію
25 вересня**